THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL LIBRARY
OU_204554
UNIVERSAL LIBRARY

LAKSHANAPARINAYAM.

TIRUPATI VENKATESWARA KAVULU,

SATAVADHANEES &c. &c. &c.

DEDICATED TO

SRI TATIKONDA RAMAREDDI DESAYI.

SECOND EDITION.

1000 COPIES.

PRINTED AT

SRI BHYRAVA MACHINE PRESS,

MASULIPATAM.

Price annas six.

1907.

Copyright Registered.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్సరదేవతాయైనమః.

లక్షణాపరిణయము.

ఇది

శ్రీతిరుపతివేంకటేశ్వరులచే

రచియింపఁబడి,

శ్రీతాటికొండ రామారెడ్డి దేశాయిగారి

కంకితమిఁబడి,

శ్రీ భైరవ ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

రెండవకూర్పు 1,000

మచిలీబందరు.

దీనివెల 6 అణాలు.

కాపీరైటు రిజిస్టర్డు.

1907.

*

పీఠిక.

ఆర్యులారా?

మేమీ లక్షణాపరిణయములో నచ్చటచ్చటఁ దెలుఁగులోఁగలిపి జనులు వాడుచున్న కొన్ని యితరభాషా ప్రయోగములను రసానుగుణముగా నంగీకరించి ప్రయోగించియున్నారము. దానికిఁ గవిత్రయేతరులగు మహాకవులనేకులు మార్గదర్శకులై యుండిరని మీకుఁ దెల్పుట పునరుక్తియకదా? ఇఁక నిందు ముద్రాదోషములుగాని ప్రమాద వశమునఁబడిన యస్మత్కవితాదోషములు గాని యున్నయెడల దయాళు లగు మహనీయు లెవ్వరేనిఁ దెలిపిన మఱియొకసారి ముద్రించునప్పుడు సవరణచేసికొనుచున్నారము. ఇదివఱకనేకులు రచియించిన యీకథనే ప్రబంధమొనర్చుటకు ముఖ్యకారణము కృతినాయకుని యొక్క యభీష్టమేకాని వేఱొండుకాదు. శ్రీరామాయణము ననుసరించి యెంతమంది మహాకవులెన్నివిధములుగా వ్రాసిరో మీ రెఱుఁగనిదికాదు కదా? సాధ్యమైనంతవఱకు ముద్రాదోషములు ఆయాయాశ్వాసములచివరున వివరించితిమి. వెనుకటికూర్పునందలి ప్రమాదముల నిందు సవరించితిమి.

ఇట్లు

విధేయులు,

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి }
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి } శతావధానులు.

*

*

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరామామణి జానకీరమణియై సేవింపఁ దమ్ముల్ సదా
గారాబమ్మునఁగొల్వ నెల్లయెడలన్ గల్యాణముల్ మీఱను
శ్రీరంజిల్లునయోధ్య నేలికొనునా శ్రీరాముఁ డెల్లప్పుడున్
శ్రీరామాధిపు నాత్మ నామధరు రక్షించున్ గృపాశాలియై.

సీ॥ సత్వరజస్తమశ్శక్తులలో సత్వశక్తియగా లక్ష్మియంశమునఁ బొడమి
యాత్మానుగుణగుణాఢ్యమ్మగువృత్తిఁ జెన్నారువిదేహుగేహమునఁ బెరిగి
తమముప్రధానమై తనరెడుశివువిల్లు విఱిచిన శ్రీరామువరునిఁగఁ గొని
రాజసంబణఁచి యరణ్యమేగెసి భర్తకనుకూలయై వెంట నరిగిరావ;

తే॥గీ॥ ఖాములనుగ్రాఁచి జగముల యార్తిఁద్రోచి
భర్తతోడఁ గుబేరపుష్పకము నెక్కి
మఱల సాకేతమేలంగ మఱలివచ్చు
సీత శ్రీరామవిభునకు సిగులొసంగు. ౨

శా॥ శ్రీకెంగేలనెసంగురాచిలుకఁ బేర్మిన్ జూచి ముద్దాడి “నా
బాకీ తీర్పు” మటంచు మై నిమిరి దువ్వన్ జిల్క “యక్కా! యదే
మోకృష్ణుండనెవింటి” యన్న వగుమోమున్ విలోకించునా
శ్రీకాంతుండు కృతార్థుఁ జేయుత యశోర్థిన్ రామభూమీపతిన్. 3

ఉ॥ "కల్లలుపన్ని నన్విడిచి కానలలో నల చెంచుబోటితో
నల్లరి సేయుదే" యని యొయారముగా మగసేఁత సేయుచో
నల్లనఁ జెక్కుగొట్టి యకటా కడునెచ్చితివంచు నవ్వుమా
పల్లవపాణి యోగ్యునకు భాగ్యములిచ్చుత రామశౌరికిన్. ౪

మ॥ నెనరుంజిల్కెడి ముద్దుపల్కులను శ్రీనీలాచలోష్ఠామృతా
దనసారస్యము గానుపింప నిజభక్తశ్రేణి గీర్తింపఁగా
ననురాగమ్మునఁ దాటికొండనగరిన్ హాళిన్నివాసమ్ముచే
సినయిల్వేలుపు వేంకటేశ్వరుఁడు వాసిన్ బ్రోచు రామాధిపున్. ౫

సీ॥ ఐదుమోములజంగమయ్యపూవుంబోడి యాఱుమోములవానియనుఁ
గుఁదల్లి, కలిమికోమలిపల్కువెలఁదుల్ గొలుచుదేవి కడిమితోఁట
నెసంగుకలికిమిన్న, పోతురక్కసునితోఁ బోరాడిన నెలంత జేజేలనరసి
ప్రోచెడి పడంతి, పూఁపజాబిల్లి పూవుందాల్చినవెలంది జగముల
న్నియుఁ బ్రోవఁజాలుజాణ;

తే॥గీ॥ మంచుగుబ్బలి రాచూలు మించునన్నె
వలువఁగట్టిన యొలనాగ చలువచూపు
కోపులన్ జూచి రక్షించు గోకిరెడ్డి
వంశమణియైన శ్రీరాము వల్గుధాము. ౬

శా॥ "నాకై ఘోరతపమ్మొనర్చి తుదకన్యాయమ్ముగా నాతప
శ్శ్రీకిన్ భంగముకూర్చ కోరితపుడిస్సీ! యింత మాత్రాన కే
లా? కోప" మ్మని దీనుఁడయ్యు సతియల్కన్ బాపి నవ్వించు గౌ
రీకాంతుండు కృపాళుఁడై మనుచుతన్ శ్రీరామభూమీశ్వరున్. ౭

మ॥ పతిచేమున్నుగ సామవేదము పఠింపన్ జేసి యామీఁదఁ ద
ద్గతి వీణన్ బలికించి నేర్పుమెయి శుద్ధశ్రోత్రియుండైన త
త్పతికిన్ గానరసంబు నేర్పఁ దనగీతప్రౌఢిమన్ జూపు భా
రతి వాక్పాటవమిచ్చి ప్రోచుఁ గృపమీఱన్ రామభూనాయకున్. ౮

సీ॥ ఒకమోము భారతీవికచాంబుజాస్యవా తెఱఁజిల్కఁ దీయని తేనెఁగ్రోల
నొకమొగంబాపడంతుకతోడ సరససల్లాపమాధుర్యంబు చూపుచుండ
నొకమొగంబావెలందుకతానిఁజిల్లు పుక్కిటిపీటితమ్మపుక్కిటవహింప
నొకమొగంబానెలంతుకతోడ రతికలావిషయికోపన్యాసవిధులు దెల్ప;
తే॥గీ॥ నొక్కమధుగోష్ఠి పానముదక్కఁ దక్కు
కృతులఁ బ్రతిసేయనేరని యింతిమిన్న
బిట్టు కౌఁగిలి గిలిగింత నెట్టుకొన్న
నలున కృతిపతికాయువు కలిమిఁ బెంచు. ౯
తే॥గీ॥ కృతిపతి యొనర్చునట్టి సత్కృతుల కంత
రంత రాయమ్ములోఁడఁ గూర్పకలరు కొఱకు
మొదటఁ జెల్లింపవలసిన మ్రొక్కు లొసఁగి
వేఁడికొందుము మాఁబొజ్జవేల్పుదొరను. ౧౦
తే॥గీ॥ కాళిదాస మయూరాది కవులు నన్న
యాదులు కవులు చేసిన యట్టి కావ్య
ములఁ జదివి కైత సెప్పఁగ మొదలు వెట్టి
సలుపకుందుమె? తన్నమస్కారమేను. ౧౧
తే॥గీ॥ అన్నవస్త్రమ్ము లొసఁగి విద్యలను శిష్యు
లకు ననుదినమ్ము చెప్పు విలక్షణప్ర
భావు భావుకభావు మాపాలిదేవు
బ్రహ్మగురువర్యుఁ గొల్తు మపారభక్తి. ౧౨
తే॥గీ॥ ఏచతురు లోర్వలేమి పిసాచు లెలమి
సత్కవులమీఁదఁ బడకుండ సలిపి రట్టి
సుకవులకు వందనమ్ములు కోట్లకోఁది
స్థిరతర మగుభక్తి రచింపవలదె. ౧౩
ఆ॥వె॥ గ్రంథచోరులైన కవులార? మాపద్య
ములను దొంగిలింప వలదు వినుఁడు
మాదు కైత కొక్కమారు వేసము వైచి
మార్చుకొంద మన్న మారబోఁడు. ౧౪

ఉ॥ ఆఁకలిఁ దీర్చి కొంచెపరికైనను ధర్మము కానబైటివు
ల్లాకులనంకఁబోయి యటనాఁకలిఁ దీర్చికొనుండు లోనికిం
బోకుఁడు పోతిరేనిఁ గడుముప్పగు మీచిరజీవి భావమో
కాకవులార? మీకుఁ జిరకాలము పాయకయుండుఁ గావుతన్. ౧౫

ఆ॥వె॥ మచ్చరమ్ము విడిచి మాకవిత్వరసమ్ము, గ్రోలరయ్య మెచ్చుకోలుగలిగి
యొప్పలేమి నేడుపొందమీకన్నీర, పోవుఁగాని యేమిపోవుమాకు. ౧౬

క॥ «అవిశేషి విశే» వనిమా, కవనము నిందింత్రుగాక కవులందఱికిన్
జవిగల్గుకృతుల నొసరింప విరించిప్రమదకైనఁ బనువగుఁగాదే. ౧౭

చ॥ పలువురు సత్కవిత్వమది పాల్పడకుండినఁ గొన్నిపుస్తక
ములు రచియించి సిగ్గిలక మోసము నొందుట తప్పగాదు పు
త్రులు తనకుద్భవించినఁ «గురూపులు కాఁగల» రంచు భార్యతోఁ
గలయికమానునే? సుతులఁగాంచకయుండునె? రూపహీనుఁడున్. ౧౮

సీ॥ ప్రియురాలిపాలిండ్లబిగువెఱింగినవాఁడు జిగికైతయందలిసొగసెఱుంగు
రుచిరాస్యకెమ్మోవిరుచులెఱింగినవాఁడు రసకవిత్వంపుసారస్యమెఱుఁగు
పద్మాక్షిచూపు సోవలనెఱింగినవాఁడు తీక్ష్ణకవిత్వంపుఁ దేటయెఱుఁగు
పలువెలందుకలకౌఁగిళులెఱింగినవాఁడు మిశ్రకవిత్వప్రమితులెఱుంగు;
తే॥గీ॥ నంధతమసాభిసారికా గంధమెఱుఁగు
వాఁడె యాశుకవిత్వంపు జాడయెఱుఁగుఁ
గాని యన్యుల కెఱుఁగ శక్యమ్ము గాదు
భావవిజ్ఞాన మది పయిపైనిఁ గలదె. ౧౯

క॥ లలితప్రబంధములలో, పలయమకముఁదూర్చి రసము పాడొనరింపన్
వలయునె? పెరుగునువడ్లును, గలపోసినముచ్చటగునె? కవివరులారా. ౨౦

చ॥ మతిగలవారికేనియుఁ బ్రమాదమెలర్పక పోదు పుష్పస
మ్మితకవితాలతాంగిని రమింపుఁడు కేవలశాస్త్రులార? మీ
మతులకు నచ్చినట్లు రసమాధురిఁ గ్రోలుఁడుగాని వ్యర్థపుం
జతురిమఁజూపి దాని స్తనశల్యపరీక్ష యొనర్పఁబోకుఁడీ. ౨౧

వ॥ అనిశిష్టాచారప్రశంసలొనర్చి.

మ॥ ప్రతిసంవత్సర మాఘమాసమున గద్వాల ప్రభుండిచ్చు ను
న్నత సత్కారపు వార్షికమ్ముఁగొని కొన్నాళ్లచ్చటన్ రాజబం
ధుతతుల్ సత్కవిశాదగుల్ మిగుల సంతోషమ్ములన్ దేల్పను
న్నతతన్ దన్నృపుస్వాలకుండు కడుసన్మాన్యుండు స్నేహార్ద్రుఁడై. ౧౨

వ॥ భక్తితాత్పర్యమ్ములిగురింప నస్మత్కృత సంస్కృతగ్రంథమ్ముల యందలి శ్లోకమ్ములును నాంధ్ర ప్రబంధమ్ముల యందలి పద్యమ్ములను దదేకాయత్త చిత్తమ్మున సానుజుండును సపుత్రమిత్రుండునునై వినుచుఁ జుట్టు వారియున్న పండితకవిసంఘము దిక్కు మొగంబై. ౧౩.

సీ॥ గద్వాలరామభూకాంతుని యిల్లాలుగా రావుఁ జెలియలే ఘనయశునకు
సౌమిత్రికన్న నచ్చపుభక్తి యుక్తిఁ జెన్నారు రాజారెడ్డియనుజుఁ డెవని
కట్టెఁడిట్టెఁడటంచు ననరాని మేటితిమ్మారెడ్డి యెవనికి మఱొకతమ్ముఁ
డత్యంతసత్కవిత్వాదగుండైన లక్ష్మారెడ్డి యెవ్వానిమాతులుండు;
తే॥గీ॥ చిన్నతనమంద కృతులకుఁ జేతులొగ్గు
నిపుణబుద్ధి సీతారామనృపతి సార్వ
భౌముఁ డెవ్వానికి ననుంగు భాగినేయుఁ
డతఁడు శ్రీరామనృపతి పండితహితుండు. ౧౪

క॥ శ్రీతాటికొండ పురమున
నేతాదృశగరిమ నేలు నీతిపరుఁడు వి
ఖ్యాతుం డతిశాంతుఁడు వి
ద్యాతిశయుం బెఱుఁగుజాణ యనుపమరక్తిన్. ౧౫

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ కవిధీరులమమ్మును గాంచి వాక్యచా
తురి మెఱయంగ నిట్లనె బుధుల్ బళి రేయన మీరు గ్రంథముల్
విరచనచేసి యుంటిరి ప్రవీణతమై మఱిమెన్నియేని, యం
దరయఁగ నాకు భాగవతమన్నిఁటికిం దలమానికంబగున్. ౧౬

శా॥ స్వామీ మీకవితాప్రవాహము జగచ్ఛ్లాఘ్యంబు మాబోఁట్లుత
త్సామర్థ్యం బిదమిద్ధమంచు వచియించన్నేర్తురే లక్షణా
భామన్ గృష్ణుఁడు పెండ్లియాడుకత నాపైఁ బేర్మి మీరాఱింగ్కృతిం
గామిమ్ముం దయఁ జెప్పవేఁడెదను సత్కారమ్ము తోరమ్ముగన్. ౧౭

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణులార కవీంద్రులార దు
స్తరతరబుద్ధి భాక్ఛతవధానవిధానపటిష్ఠులార భూ
వరహితులార యెక్కుడు కృపామతి నాశుగ మాకు లక్షణా
పరిణయముం రచింపవలెఁ బండితమండలి కింపుగావలెన్. ౨౮

మ॥ కవితాకన్యక లెందఱేనిఁ గలరిక్కాలమ్ము నందల్ల వా
రువిచారింపఁగ గ్రుడ్డికన్ను గలవారో కుంటివారో సురూ
పవిహీనాత్ములో కాఁగలారు వివరింపన్ సర్వసంపన్న మీ
కవితాకన్యయటంచు నెక్కి పలుకంగా నేర్తు ముమ్మాటికిన్. ౨౯

తే॥గీ॥ చెన్నపురి రాజధానిలోనున్న రాజ
నగులు నైజాములోనున్న నరవరులును
మీశతవధాన కృతులకు మెచ్చి కాదె
బంగరు బిరుదులొసఁగిరి బహుమతులుగ. ౩౦

ఉ॥ ఏనుఁగునెక్కినారు ధరణీంద్రులు మ్రొక్కఁగ నిక్కినారు స
న్మానములందినారు బహుమానములం గ్రహియించినార లె
వ్వానిని లెక్కపెట్టక నివారణ దిగ్విజయంబొనర్చి ప్ర
జ్ఞానిధులంచుఁ బేరుఁగొనినారలు మీరు కవిత్వసంపదన్. ౩౧

శా॥ ఈయాంధ్రావనియందు మీకనని భూమీశుల్ మిమ్ముం బూజలన్
జేయన్నేరని రాజచంద్రులును నాచే నశ్రుతుల్ వేయునే
లా? యీనాఁటికవీంద్రులం దెవరు విద్యాశక్తిరాజన్యరా
జ్యాయత్తంబగు పట్టపేన్గునయి నాహాపుట్ట నూరేగిరే. ౩౨

తే॥గీ॥ హెచ్చుతగ్గులు తులఁదూఁచ నెవరికన్న
హెచ్చుమాబౌనగారు వారిచ్చినారు
మీకు బంగరుబిరుదు లక్ష్మేటిమేటి
వారికమ్మిచ్చు మీకు నెవ్వరికిహెచ్చు. ౩౩

తే॥గీ॥ శ్రీకరుండగు నరసదీక్షితుని సుతుఁడు
సుకవియగు పాపశాస్త్రికి సోదరుండు
అప్పదాస్థానమునకు ధర్మాధికారి
బౌరయకు మీరనినఁ గడు గౌరవంబు ౩౪

క॥ మాతండ్రిగారు మునుకృతి
కై తామెంతేని యత్నమలరించిరిగా
నీ తగుకవిదొరకమిఁ ద
చ్చేతం బొప్పకొనఁదయ్యెఁ జెప్పించుటకున్. 3౫

క॥ జనకుని కోర్కెఁదీర్పని
తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁ దగ దంద్రటుగా
వున నీకృతి కారణముగ
ననుఁగృతకృత్యునిఁగ జేయనార్యయ్యంబనుచున్ 3౬

వ॥ వాగ్బహుమాన పూర్వకమ్ముగఁ దాంబూలంబు వెట్టుటయు నేమును నతనియోగ్యతకునలరి యీవిభువతంసుండు తక్కుఁగుణములట్లుండఁ బిత్రనుజ్ఞాకరణ ధురంధరత్వమ్మునను నిజమ్ముగ రాముఁడేయగునని ప్రశంసించుకొనుచు నాతనివంశక్రమంబుఁ గొండొక వివరింపఁ బూనితిమి.

క॥ సిరియే చరణము వరమా
దరమున సేవించు నట నుదయమందెను శం
కరు తలపూతోఁబుట్టువు
ధరనుత్తమ శూద్రకులము తగియొడినృద్ధిన్. 3౭

తే॥గీ॥ కారణాంతరముల దానఁ గలిగె నెన్ని
యేనిభేదమ్ములవి చెప్పనేల? నాఁడు
నేఁడునిఁకమీఁద విశృతులజాడఁ దాఁజఁ
ననిదియై యొప్పు నొక పాకనాఁటికులము. 3౮

ఆ॥వె॥ క్షమకు సత్యమునకు సత్వమ్మునకు రాము
నాఁటివారు పాకనాఁటివారు
భోగభాగ్యములకు యోగమ్మునకుఁ గృష్ణు
నాఁటివారు పాకనాఁటివారు. ౪౦

తే॥గీ॥ వారి గోత్రములెన్నియో వఱలునందు
గోకిరెడ్డియనెడి కాఁపుగుల పురుషుఁడు
గాఁగలిగి యతిరాజనకలన మిగిలి
యొక్క తెగవారు బల సిరినొప్పచుంద్రు ౪౧

చ॥ భరతునిఁబట్టి యిందుజులుభారతులైరి రఘుండు హేతువై
వరఁగిరిరాఘవాఖ్య నలభానుకుల ప్రభవుల్ మహాయశ
స్కరుఁడగు గోకిరెడ్డి యతిశస్తగుణాకరుఁ డిందుఁగల్గుటన్
వఱలెను వానిపేర్గలిగి వంశము పేరిక సంశయమ్ముగన్. ౪౨

క॥ అతిరాజస గోత్రావ
స్థితిచే నతిరాజసత్వసిద్ధి గలిగెనో
యతిరాజులగు వీరలె
గతియగుదురో గోత్ర మట్టిగతిఁ గాంచుటకున్. ౪౩

తే॥గీ॥ తెలియు టతి దుర్లభంబని
ధీరులెన్నఁదగిన యవ్వంశమందు ముత్యమ్మువోలె
రంగధాత్రీవతంసుఁ డారంగనుదయ
మందిర ప్రజనేలె నిరత నిష్పందయశుఁడు. ౪౪

శా॥ పొంగారంగల కీర్తికెల్లయగుచున్ భూలోకదేవేంద్రుఁడై
సింగంబన్నను జీరికింగొనక విస్తీర్ణప్రతాపాప్తి నే
లంగల్గెన్ మఱినేలనర్థిజనులెల్లన్ దన్నుశ్లాఘింప, నా
రంగారెడ్డి గుణోత్తరత్వమది వర్ణ్యంబౌట కాశ్చర్యమే. ౪౫

తే॥గీ॥ ఆతనికుమారుఁ డత్యంతశీతలుం డ
నంతధరణీశుఁ డీతఁడనంతయశుఁ డ
నంతసుగుణాకరుండు ననంతతేజుఁ
డగుచుఁ బాలించిమించె ననంత నెలమి. ౪౬

తే॥గీ॥ ఆతనికిఁ బుత్రుఁడయ్యెఁ దిమ్మావనీంద్రుఁ
డతఁడు పూర్వులఁ బోలి రాజ్యమ్ము రామ
రాజ్యముగ నేలి పుత్రికఁ బ్రాజ్ఞసుగుణఁ
గాంచెఁ గొండమ్మ యను నొక కాంచనాంగి. ౪౭

క॥ శ్రీరమణు సాటిఁదగు రా
జారెడ్డికి నామెనిచ్చి సర్వోన్నతమా
తీరునఁ బెండ్లి యొనర్చి ధ
రారమణునిఁ జేసెఁ బిదప రాజ్యమ్మిడియున్. ౪౮

తే॥గీ॥ జలధి నిల్లటముండిన శౌరిపోల్కి
హిమగిరి వసించు నలనగజేశు మాడ్కిఁ
దాటికొండ పురమ్మునఁ దావసించి
మించి పరిపాలన మొనర్చె నంచితముగ. ౪౯

క॥ ఆరామయందుఁ గనె సు
శ్రీరుచిఁదగు రామచంద్రరెడ్డిన్ మఱి ల
క్ష్మారెడ్డిన్ గొమరులుగా
నారాజారెడ్డి వంశమతి వృద్ధిఁదగన్. ౫౦

క॥ మాతామహ కులగోత్ర
ఖ్యాతులు వీరైరి భ్రాతగల కన్యకనే
నాతిగఁ గొనఁదగుఁ గాదే
నీతిరగువారి నేమమిట్టిది యగుటన్. ౫౧

సీ॥ ఇరువురు ప్రఖ్యాతికెల్లలై తగువార లిరువురా కృతిపొంక మొసఁగువార
లిరువురర్థులకిచ్చు నిచ్చఁ బొల్చెడివార లిరువురు విద్దెల వారగుఱునెఁ
లిరువురు కవులచే నెన్నికగనువార లిరువురు కనికరం బెనయువార
లిరువురధర్మ్ము నీసడించెడివార లిరువురు శతృులి నొరయువార;
తే॥గీ॥ లిరువురును దాతతంద్రుల సరణివార
లిరువురన్యోన్యమును మైత్రిఁ బరఁగువార
లోక్క యుగభేద మొక్కటిదక్క రామ
లక్ష్మణులు రామలక్ష్మణుల్ లలితమతులు. ౫౨

తే॥గీ॥ వీరలాచారపరులు సుశ్రీరుచిరులు
వీరు లతిధీరు లత్యంత శూరు లధిక
బంధుపోషణ తత్పరుల్ ప్రబలు లెంత
కేనిఁదగు చేసఁగల వారలిద్ధయశులు. ౫౩

ఆ॥వె॥ రామచంద్రరెడ్డి రమణీమణుల కెల్ల
మేలుబంతి యనెడి మేల్మిగన్న
లక్ష్మమాంబికను సలక్షణమ్ముగఁ బెండ్లి
చేసికొనియె మిగుల వాసియెసఁగ. ౫౪

సీ॥ మునికులగోత్ర సముద్భవుండగు ననంతారెడ్డి యేగుణోత్తరకుఁ దండ్రి
తనపేరు సార్థకత్వము వహింపఁ జరించు రత్నమాసాధ్వి యేరమణితల్లి
తిరుగుళ్ల పురమేలు నరపతి నారసింహారెడ్డి యేసతికన్నగారు
రాజమాన్యుఁడు మేటి తేజోయుతుండు లక్ష్మారెడ్డి యేజగన్మాన్యతమ్ముఁ;
తే॥గీ॥ డట్టి శ్రీబుచ్చమాంబ గోపాంబపేర
లిరువురును భార్యలై తనకెసక మెసఁగ
భోగదేవేంద్రుఁడై వృద్ధిబొందెనార
శ్రీయుతుండు లక్ష్మారెడ్డి ధీయుతుండు. ౫౫
సీ॥ లక్ష్మీ సరస్వతుల్ రహినీడనఁగ వచ్చు నన్యోన్యమును మైత్రియమరెనేని
సాహితీగీతులు సరినాఁగఁదగు నేకపురుషాశ్రయత్వంబు వఱలెనేని
శాంతిదాంతులతోడ సాటిసేయఁగవచ్చుఁబై నుంకులో నొంకుఁబరఁగనేని
శ్రద్ధామనీషలు సరిచెప్పఁగావచ్చు నన్యోన్య వైరుద్ధ్య మలరదేని:
తే॥గీ॥ అక్కచెల్లెండ్రునై సమానాకృతులయి
సవతులయ్యును భేదమ్ము లవములేక
క్షీరనీరవిధమ్మునఁ జెలిమిగలిగి
దంబలరు బుచ్చమకును గోపాంబికకును. ౫౬
క॥ ఆలక్ష్మారెడ్డియు మఱి
యాలలనలలోన బుచ్చమాంబయును లస
చ్ఛీలుర మువ్వురుగొమరుల
బాలిక నొక్కర్తుఁగని రపారయశస్కుల్. ౫౭
క॥ శ్రీలక్ష్మీదేవియను న
బ్బాలిక తనపేరు సార్థపటిమ వహింపన్
బాలశశిరేఖయో యనఁ
గా లలివృద్ధిం దనర్చెఁ గళలలరారన్. ౫౮
ఉ॥ ఆలలనాలలామ సుగుణాకరుఁడౌ గదవాలరామభూ
పాలునకిచ్చి పెండిలి యపార ముదమ్మునఁ జేసి రాపెస
చ్ఛీలము తన్మనోహరు ప్రసిద్ధియు నీగియు నిర్ణయింపఁగాఁ
జాలుట మాకకాదు జలజాతభవాదులకేన శక్యమా ౫౯

తే॥గీ॥ ఈమెకన్నను జిన్నలై యెల్ల సుగుణ
ములను నెవ్వరికన్నను మొదటివార
లగుచు నలరారుచుంద్రు రాజానసీంద్రుఁ
డును మఱియుఁ దిమ్మనృపతియు ననుపమితులు. ౬౦

క॥ ఇరువురు విద్యలలో ఘను
లిరువురు నాకారవంతు లిరువురునన్నన్
గురుభక్తిఁ గొల్చు గురుయశు
లిరువురు సంతానవంతు లిరువురు శాంతుల్. ౬౧

మ॥ మతిమంతుండయి పారసీచదివి తిమ్మారెడ్డి ప్యాసయ్యెను
న్నతమైనట్టి వకీల్పరీక్ష యిదియుండన్ దెల్గునన్ సత్కవి
ప్రతతుల్ మెచ్చఁగ నీతివాక్య పదపూర్వంబైన రత్నావళిన్
గృతిగానై యొనరించె నమ్మహితునిన్ గీర్తింపఁగాఁ జెల్లదే. ౬౨

క॥ వీరికి నెల్లన్ జ్యేష్ఠుం
డై రాజిలు ననుపమానమగు శాంతికి తా
వై రామారెడ్డి మహా
ధీరుఁడు గంభీరుఁడును సుధీమాన్యుఁడునై. ౬౩

తే॥గీ॥ పారసీభాష నెక్కుడు పండితుండ
రేబియన్ భాషలోన నుత్కృష్టతముఁడు
తెల్గునం దెంతకేనియుఁ దెల్విగల్గు
వాఁడు వినయాది గుణముల వీడతండు ౬౪

ఆ॥వె॥ ధర్మసుతునకేనిఁ దప్పు వెదకవచ్చుఁ
గాని యితనియెడలఁ గానరాదు
ఇంత శాంతి దాంతి యింత యనుద్ధతి
యింత యోగ్యతయు మఱెందు లేదు. ౬౫

తే॥గీ॥ కవులతో స్నేహమొనరించు ఘనుఁడతండు
కవులతో స్నేహమొనరించు ఘనుఁడితండు
భేదమిట్టిది యొక్కింత లేదయేని
రామవిభుఁ డనవచ్చు నీ రామవిభుని. ౬౬

క॥ ఆరాముఁ డనంతాసుత
గారాముఁ బెండ్లియాడెఁగా రాముఁడితం
డారామతల్లి పేరిఁటి
నారీమణిఁ బెండ్లియాడె నయ వినయ యుతన్. ౬౭

క॥ ఎంతేనిఁ దనకు పెద్దలు
సంతసమునఁ బొదల రామజనపతి యాయు
ష్మంతుని సుశ్రీమంతు న
నంతాంబికయందుఁ గనె ననంతారెడ్డిన్. ౬౮

షష్ఠ్యంతములు.

సీ॥ ఏతాదృశ గుణాళిచేతఁ బొల్చెడివాని కతులిత వైభవంబలరువాని
కీవిచేఁ బ్రఖ్యాతి నెనసి వర్తిలువాని కతిశుద్ధమగు చిత్తమమరువాని
కధికమౌ రసికత కాధారమగు వాని కఖిల విద్యాశాలి యైనవాని
కెనలేని వినయంపు గనియైన వానికి ధైర్యమెక్కుడు గల్గి తనరువాని;
తే॥గీ॥ కభ్యుదయములు గల్గెడు నట్లుమేము
బుధులు ముదమందుగతిఁ జేయఁ బూను లక్ష
ణాపరిణయమనెడి ప్రబంధమ్మునకుఁ గ
థాక్రమం బివ్విధమ్మునఁ దనరుచుండు. ౬౯

*

కథాప్రారంభము.

సిరికింబట్టు యశోవిభూతి విజయశ్రీశోభితా శాంతకుం
డరిరాట్కానన వీతిహోత్రుఁడు ప్రశస్తౌదార్యభాభాసురుం
డరుణాన్యాకరణ క్రియాచణ ప్రతాపాలంబి సౌజన్య సు
స్థిరుఁడస్తోకకలావిలాసుఁడు బృహత్సేనప్రభుండొప్పగుర్. ౧

ఉ॥ దాత మహానుభావుఁడు బుధప్రతతిం గరుఁగించు వాఁడు వి
జ్ఞేత సమస్త విద్యల, కనింద్యచరిత్రుఁ డపాస్తశత్రుఁడు
ధ్యాత సమస్త కల్మషుఁడు దూర విచారణ శీలుఁ డుత్తమ
ఖ్యాతిసమేతుఁ డానృపతికాంతునిఁ బోలఁగఁ జాలరొండొరుల్. ౨

సీ॥ ప్రతిలేనిసంపత్తిఁ బరిఢవిల్లుటకాదు విద్యావిశేషముల్ వెలయు
వాఁడు, అనుపమాన ఖ్యాతి నతిశయిల్లుటకాదు వినయాతిశయము
శోభిల్లువాఁడు, అధికప్రతాపమ్మునంది యుండుటకాదు శాంతి దాం
తులను మెచ్చఁదగువాఁడు, అప్రతిమాకృతి ననుగమించుటకాదు
తల్లిఁగాఁబరభార్యఁ దలఁచువాఁడు;

తే॥గీ॥ సకలసుకవిచకోరకనికరపూర్ణ
మాతుసారకరాయితామందవితర
ణక్రియాశాలి రాజన్య చక్రమౌళి
మానితపదద్వయుఁడు బృహత్సేనవిభుఁడు. 3

సీ॥ సుకవివచ్చెనటన్నఁ జూడనంపుటకాని మనకేమియని యూరకొనుట
లేదు, విద్వాంసుఁడనియన్నఁ బిల్వనంపుటకాని పోనిమ్మనుట మొట్ట
మొదలెలేదు, గాయకుండనియన్న గారవించుటకాని నాస్తిపొమ్మ
నుట స్వప్నమునలేదు, యాచకుండనియన్న నాదరించుటకాని యీ
సడించుట యెన్నఁడేనిలేదు;

తే॥గీ॥ ఎన్నిసార్లైన నడిగిన నిచ్చుచుంటి
కాని సున్నిఁడు టొక్కమారైన లేదు
అనృతమాడుట మందునకైన లేదు
ఏనృపులుసాటి యాబృహత్సేనపతికి. ౪

క॥ నయమా ప్రతిపదసంపదు
గయమా యామిఁగ మత్త్ర తత్త్రదిపురా
ద్జయమా యదియునుగాక వి
నయమా నేలోకరుఁ జెల్లఁగ దాదృశుఁడే. ౫

క॥ ఆరాజేంద్రునికొక్క కు
మారీమణి తనరు సకల మనుజేంద్ర తనూ
జారత్నములకు నాపెకు
వారరయఁగ హస్తిమశక వైఖరి నొప్పన్. ౬

తే॥గీ॥ ఆసరోజాక్షి పుట్టినయది మొదలుఁగ
సకలశుభలక్షణమ్ములనలరుకతన
లక్షణాయటంచుఁబల్కి రెల్లరును సత్
లోదరీలక్షణము లెంతయొప్పనుఁగొ. ౭

తే॥గీ॥ ఆమగువజనస్సుక్షేత్రమే మొకాని
పుట్టినదిగోలె శ్రీకృష్ణు పుణ్యకథలు
వినఁగ మది ముచ్చటంబను వెన్నుఁడన్న
మాట విన్నంతమాత్ర సమ్మదము చూపు. ౮

ఉ॥ ఆయెలనాగ శైశవమునందున మేల్ రతసంపుఁ దొట్టెలోఁ
బాయనికూర్మి నుంచి తెగుపాటలు పాడెడివేళ లాలికృ
ష్ణా యనునాలకించి వదనాంబుజ మంకురితస్మితమ్ముగాఁ
గోయనిమించి యాడునఁట కోమలిజన్మ విశేషమెట్టిదో. ౯

తే॥గీ॥ పలుపలుకు వేల గరుడపక్షులు సయితము
సహజమగు కారణమునఁ గృష్ణాయటన్న
నాలకించి వినోదాబ్ధి నోలలాడు
మతులెవరికైనఁ గన్నను గతులుగావె. ౧౦

క॥ కేవల లక్షణయయ్యును
నావెలఁదుక సర్వలక్షణాలంకార
శ్రీవెలయ సలక్షణయనఁ
గావృద్ధింజెందె శీతకరరేఖ యనఁగ. ౧౧

క॥ అలరులకు సౌరభమువలె
నెలకు శరత్సమయమువలె నీరదతతికిం
దొలకరి మెఱుపుంబలె న
న్నెలఁతకు జవ్వనంపునిగ్గులు దోఁచెన్ ౧౨

సీ॥ ముసిముసినగవుల పసపసందుగఁదూఁగె మొలకచూపుల సౌరుతళుకు
కుఁజిలికె, నడలందుఁ గనుపింత జనియె నూల్కొనసాఁగె నెదవిస్తరించి
పయ్యెదనుడాఁగె, నడుము నానాఁటికి నాఁదారుగాఁదోఁచెఁ దొడల
యందునఁ బుష్టిదొలకరించె, మాటలవేల్పొక్క వైఖరిఁ గనవయ్యెఁ
జాతురిపల్కుల నూఁతగొనియె;

తే॥గీ॥ నంతకంతకు లావణ్యమతిశయించె
పింతపింత పనులయందు వేడ్కదొడరె
నంతిపురి నునుననుమించుటభ్యాసమయ్యెఁ
గంతునకుఁ గాఁపురంబయ్యె నింతిమేను. ౧౩

తే॥గీ॥ జాఱుముడివైవఁగట్టిపైఁ బచారుసేయు
జడఘటించిన మడమలఁ దొడరియాడుఁ
గొప్పవెట్టినఁ దిలకన్న గొప్పగాంచుఁ
జొల్లెమిడుటొప్పదే యట్టిసుదతికురుల. ౧౪

మ॥ పరవేషమ్ములుగట్టి పూఁగశకలప్రాయమ్ములై యంత బం
గరుగోలీలనతిక్రమించి లికుచాకారమ్ములై హిమ్మటన్
సరసీజమ్ములమీఱి గట్టివడి విన్నాణంపుఁ బల్కుప్పలై
పరిమాణింపనశక్యమై యొసఁగె నప్పద్మాక్షివక్షోజముల్. ౧౫

క॥ రదములను మల్లెమొగ్గలు
పొదలన్ రేఁజన్నులనెడి పూవుంగుత్తుల్
గదియనునుఁ బల్కుకోయిల
రొదలొదవఁగఁ బుష్పసమయరూఢిన్ దనరెన్. ౧౬

క॥ అంతవసంతము సంతత
దంతురితలతాంతమొప్పె దాంతవిరహిహృ
త్కృంతమతి కాంత సకలా
శాంతము సంతోషకరనిశాంతంబగుచున్. ౧౭

క॥ లేమావిగున్నచిగురుల
నామెయిమెసవంగఁ గోకిలాంగనలకు ని
త్యామోదప్రద మధుర
శ్రీమెఱయఁగఁ గంఠమునకు జీరలు తెగియెన్. ౧౮

క॥ అలకాలమెల్లరకుసమ
కలనన్ శాస్త్రప్రసిద్ధి గాంచినయయ్యెన్
కలయికలులేక తగు కాం
తులకున్ గాంతలకు నిశలు దుర్దశలయ్యెన్. ౧౯

ఉ॥ మామిడిపండ్లు పానకము మంజులతన్ దగు నిక్షుఖండముల్
భూమిసురాగ్రగణ్యులకుఁ బూర్ణముగానిడి చందనమ్ముమైఁ
బూమియువీవనల్ విసరియున్ దనియింతురు పుణ్యవంతుల
ధ్యామనియందు మాధవున కాదర మెంతయు మేదురమ్ముగన్. ౨౦

క॥ అట్టియెడ బృహత్సేనుఁడు
దట్టములగు చూతములను దసరారిమణీ
కుట్టిత కుట్టిమమ్మైబల్
వెట్టన్నెట్టఁ దగునట్టివిరి లేఁదోఁటన్.

చ॥ చరమధరాధరమ్మునకు సన్నిధిలో నొకయింత దవ్వునన్
సరసిజమిత్రుఁడుండ భటసంఘము గొల్వఁగనేగి నట్టి వే
ళ్లరుచినెసంగి సర్వశుభలక్షితమై యలరారునట్టి చ
ప్పరమునఁ గూరుచుండెఁదగు పండితమండలి చుట్టువాఱఁగన్. ౨౨

ఉ॥ గాయకగానముల్ సెలఁగఁగా రమణీయ ధనాంగనామణీ
గేయవిలాసనాట్యములొగిన్ మిగులన్ దగ స్వస్తివాచకా
గ్రేయులు వేదఘోషమొనరింప నిలింపులకింపునింపు న
ట్లాయతమైనసంపదల నానృపుఁడంత వదాన్యమౌళియై. ౨౩

మ॥ మణులన్ వజ్రములన్ మహాంబరములన్ మధ్వాదులన్ మేటిద
క్షిణలన్ భూసురవర్గముం దనుపుచున్ గేల్మోడ్చి యవ్వారికిన్
ప్రణతుల్ సల్పుచు వీవనల్ విసరుచున్ బాటీరపంకంబు వీ
క్షణరమ్యంబుగఁబూయుచున్ స్రజములన్ గంధమ్ములన్ వైచుచున్. ౨౪

ఉ॥ ఉన్నయెడన్ సమస్తజగదుత్సవకారణమై సమంతతో
భ్యున్నతపన్నగప్రకరపోషకమై ద్రమిడాంగనాకుచ
స్విన్నపటీర సౌరభవిశేషవశీమళమై యెలర్చి సం
పన్నవిపన్నభూరిసుఖబంధురమై మలయానిలంబొగిన్. ౨౫

క॥ ఆమలయానిలమొలయుట
చే మహిసురులును నృపాలశేఖరుఁడును భృ
త్యామాత్యాదిజనమ్ములు
నామోదరసాబ్ధిఁదేలు నాసమయమునన్. ౨౬

సీ॥ కాషాయవస్త్రమ్ము కటితటమ్మునఁ గ్రాలఁ గాయమంతయు భూతిగడలు
కొనఁగఁ, ద్రిదశాపగామృత్తు నుదుటిపైఁ జెలువారి మస్తకమ్మునజటా
మకుట మొలయ, దండకమండలుద్వయము కేలనెసంగఁ బాదమ్ము
లందుఁ బావాలుదనర, పేరురమ్మునఁ బద్దబీజమాలయెలర్ప వీణియ
బుజముపై రాణనింప;

తే॥గీ॥ నంబరమునుండి కృష్ణకృష్ణాయటంచు
సరససంగీత భంగీత సంగతులను
బాడియాడుచు నానందభరితుఁడగుచు
వచ్చెనారదుఁడా నృపవరునికడకు. ౨౭

ఉ॥ వచ్చినమానినిఁగాంచి సభవారల వారణగౌరవంబుపై
పెచ్చుగ లేచిరంతఁ బృథివీపతికల్పిత పూజకెంతయున్
మెచ్చి మునీంద్రుఁడాదరము మేకొనఁ దన్నృపమాళిదత్తమా
పచ్చలగద్దెపై హరినిఁ బాడుచు వేఁడుక పిచ్చలింపఁగన్. ౨౮

వ॥ సుఖాసీనుండై.

ఉ॥ నందకుమార భక్తజననారకతారక ద్వారకాపురీ
నందనచందనద్రుమ సనాతన నూతనగోపసుందరీ
బృందమిళింద బంధురపరీమళధామమరంద నీకిదే
వందనముల్ పదింబదిగ వందలు వేలు పురందరార్చితా. ౨౯

ఉ॥ ఇందుముఖీమనోజ జగదీశ రమేశ విధీశనుత్య ని
ష్పందయశోవిశాల పరిపాలితసన్మునిజాల సన్మనో
నందన భక్తచందన కనత్కనకాంబర కృష్ణ నీకిదే
వందనముల్ పదింబదిగ వారిజలోచన పాపమోచనా. 30

క॥ చిక్కువ్రతపముల జపములఁ
జిక్కువ్రజన్నముల నేమిచేసిరో? నీకా
టక్కరిగొల్లవెలందులు
చక్కఁగఁ జిక్కితివి వారిసందిళులందున్. 3౧

మ॥ అలినీలాలక భీష్మకన్యతోడపై నానందముం దెల్పలీ
లలు చెన్నారఁగ సత్యభామ మధురాలాపమ్ములం దెల్ప ని
చ్చలు పై పెచ్చుగ నాసుదంతవిడెముల్ జానొప్పనందీయ మె
చ్చులకున్ మెచ్చులొసంగు సిరిహృతికిన్ జోహారుజోడించెదన్. 3౨

శా॥ కోకల్ చంకను బెట్టి గూఢగతిఁ దళ్కుంగొల్ల యిల్లాండ్ర బల్
వీఁకన్ వంచనచేసి పొన్నపయికిన్ వేంచేసి కూర్చుండి త
ద్రాకాపూర్ణనిశాకరాననల మర్మంబుల్ విలోకించు “నీ
జోకల్ లోకము మెచ్చుపోక” లనుచున్ జోడించి కేల్మోడ్చెదన్. 33

శా॥ రాకాచంద్రకసన్మయూఖతతిమీఱన్ జేరి కాళిందిలో
నేకాంతమ్ముగ గొల్లచేడియలతో నిచ్చల్ విహారింపఁ గో
లోకాచారము దప్పకుండ ననుఁగుం గోపాలకుల్ సూడ స్వే
చ్ఛాకాంతంబయియొప్పు నీదయిన రాసక్రీడ కేల్మ్రొక్కెదన్. ౩౪

క॥ అనిమాటిమాటికిని న
వ్వనజాక్షునిచర్యలెల్ల వర్ణించుచు భ
క్తినిమీలితలోచనుఁడై
ముని వీణియమీటె రసముమోటంగట్టన్. ౩౫

క॥ నెట్టికొనినారదుఁడు రస
ముట్టిపడన్ జలజనయను నొగిఁబొగడఁగ న
ప్పట్టునను బృహత్సేనుని
పట్టి వినియె వలపుకొంత పయిపయిఁబొంగన్. ౩౬

వ॥ పిమ్మట నారదుండును బృహత్సేనుండును గొంతవడినుచిత ప్రసంగమ్ములఁ గాలమ్ముఁ బుచ్చుచుండి రట్టియెడ నమ్ముని కెలననున్న లక్షణం గాంచి నృపున కిట్లనియె.

ఉ॥ ఈయెలనాగ పెండ్లికినీడయి తోఁచెడిఁ బెద్దలెల్ల నా
హాయనఁబోల్చు నూత్నమదనాంచితు నొక్కకుమారకున్ జగ
ద్గేయునిఁజూచి సర్వజనగేయముగా నిఁకనైనఁ బెండిలిన్
జేయక మిన్నకుంట తగునే? నరపాలకులావతంసమా! ౩౮

క॥ అన జనవరుఁడిట్లను నో
యనఘా! తగునట్టి నరవరాగ్రణిసుతునిన్
జననుతుని మీరలారసి
వినిచిన నవ్వానికిచ్చి పెండ్లియొనర్తున్. ౩౯

చ॥ అనవుడు మౌనియిట్లను ధరాధిప! మానులమైనమాకున
చ్చినపురుషుండు ప్రాకృతులుసెప్పెడివారలఁబోలె మీకు న
చ్చెను యటుగాదో నామదికిఁజొప్పడువాని వచింతు నాతఁడి
క్కనకనిభాంగికిం దగినకాంతుఁడటంచుఁ దలంతు నెంతయున్. ౪౦

ఉ॥ ద్వారకనేలువాఁడు సముదారగుణాఢ్యుఁడు మేలువాఁడు నా
కారము చెప్పనేల రతికాంతునిఁగన్న మనోహరుండు దు
ర్వారరిపుప్రకాండమదభంజనుఁ డాతనికన్న మేటి యీ
ధారుణిఁగాను నాకముఖధామములందుఁ గనన్ వినన్ జుమీ. ౪౧

ఉ॥ ఆతనికాతఁడే ప్రతి సమస్త విధమ్ములఁ ద్వత్కుమారికా
రీతియుఁజూడ నాతనివరింపఁగ నెంచెడియట్లఁ దోఁచుమే
లీతరుణీశిరోమణికి నీడతఁ డాపరిభూతశంబరా
రాతికిజోడు నీతనయ రాజవరేణ్య! యెఱుంగఁజెప్పితిన్. ౪౨

క॥ కానియొకసందియము కల
దీనరలోకాధిపతులకెల్ల రకును న
మ్మానిజనను తుఁడు గొల్లఁడు
గానినృపుఁడుగాఁడఁటంచుఁ, గలదివచింతున్. ౪౩

క॥ నారాయణుండు ధరణీ
భారము వారింప యాదవకులమ్మునఁ జె
న్నారెన్ గృష్ణుండన నీ
కారసి తెల్పితినిఁ గడురహస్యంబైనన్ ౪౪

క॥ చకితులగు లోకులకు వెఱ
వకతీఱదుగాన నొకయుపాయము కడునె
న్నికయగుగతిఁ జెప్పెద వా
రక చాటింపుము స్వయంవరము జగమెల్లన్ ౪౫

ఉ॥ నీకొమరెన్ వరింప ధరణీపతులెల్ల రహంక్రియామనో
ద్రేకమెలర్పరాఁగలరు తెల్లముగా నపుడీవు మత్స్యయం
త్రాకలనమ్మునన్ జయమునందిన సుందరుఁడీకుమారికన్
జేకొనునట్లుగాఁ బ్రతినచేయుముపాయము న్యాయమైతగన్. ౪౬

ఉ॥ దానికిఁగృష్ణుఁడొక్కరుఁడు దక్కఁదదన్యులశక్తులాతఁడ
మ్మానిజలమ్మునందుఁగని యుప్పరవీధిని మత్స్యయంత్రముం
బొనరుకంగలాఁడతని పోడిమి యన్యులకబ్బనేర్చునే
యానరరథ్యచోదకునికడ్డమె? యెంతటి రాజచంద్రులున్. ౪౭

మ॥ జయలక్ష్మీలలనామనోహరుఁడు కృష్ణస్వామి నీపుత్రికిన్
ప్రియుఁడై యొప్పెడి నిక్కమియ్యది నృపుల్ పేరెత్తిపై వచ్చినన్
లయమందింపఁగఁజాలకున్నె శిశుపాలధ్వంసి నీకేల ని
ర్భయమారీతి నొనర్పుమిట్లు, శుభముల్ వాటిల్లు నాయానతిన్. ౪౮

క॥ అను పలుకులు విని నృపవరుఁ
డనుమోదము చెందె మానినియరిగెం దనయు
చ్చను లక్షణకున్ మనమ
మ్మనసిజజనకుపయి మాటిమాటికిఁ బ్రాలెన్. ౪౯

తే॥గీ॥ అంత నరపతి పురమునకరిగె లక్ష
ణాంగనామణి యంతఃపురాంతరమున
కేగెఁ జెలికత్తెలందఱు నిండ్లు చేరి
రినుఁడరుణప్రభాంకితకిరణుఁడయ్యె. ౫౦

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ ఫార్షీభాషాప్రజ్ఞో
త్కర్షాకర్షిత యశోధికా శంకరసం
కర్షణసమబుద్ధియుత య
మర్షస్వీకృతివిరహిత మానితచరితా. ౫౧

స్రగ్విణి॥ పాకనాట్యన్వయా బంధురాలంక్రియా
శ్రీకళత్రాంఘ్రిసంసేవనాప్తోదయా
గోకిరెడ్డ్యాప్తసంగుప్తకీర్తి గుణా
లోకనైకప్రియా లోలుభత్వాప్రియా. ౫౨

పంచచామరము.

ధరామరస్థిరాదరా వృథావిధోక్త్యనాదరా
నిరంతరానురక్తిచిహ్నా నిత్యపోషితప్రజా
వరాభిధేయవస్తుతత్త్వపండితా యశోన్వితా
ధరావరేశ్వరా సమస్తధర్మమర్మభాస్వరా. ౫౩

గద్య.

ఇది...శ్రీ తిరుపతివేంకటీయ లక్షణాపరిణయంబను
మహాప్రబంధమ్మునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీకర లోకోన్నత సుగు
ణాకర యౌవనకలావిహార సుకవితా
పాకవివేకముగలకవి
రాకకలరువేల్పుగిడ్డి రామారెడ్డీ.

తే॥గీ॥ అవధరింపు మనంతరంబబ్జబంధు
నందు రాగాతిశయమెక్కుడై చెలంగ
స్వగతుఁడగు హరి వరుఁగఁగోర గమకించు
లక్షణకుగలరక్తిఁ దెల్పనెయనంగ. ౧

క॥ అంబుజబంధుఁడుపూర్ణత
రంబై యర్ధమయి కొంతరాణించియు సూ
క్ష్మంబై తగుబింబమునఁ గ్ర
మంబుగఁ దాఁబశ్చిమాద్రిమాటున కరిగెన్. ౩

క॥ హరిదశ్వుఁడు తనగృహమున
కరుదెంచెనటంచుఁ బశ్చిమాంబుధి మఱులన్
గరమునఁ గానుకొసంగఁద
దరుణచ్ఛవిఁబొల్చెననఁగ నరుణుండెసఁగెన్. ౪

తే॥గీ॥ పశ్చిమాచలమునఁ గాంతిపరిధవిల్లెఁ
గాని తూరుపుఁగొండరిక్తదశనందె
"యొకఁడు చెడిపోవుపైఁగాని యొకఁడు బాగు
పడుటలే" దని జనులాడుపలుకు నిజము. ౫

తే॥గీ॥ వారకాంతనువదలి యంభోరుహాప్తుఁ
డరిగినంతన యద్దాని నంటుకొనఁగఁ
దమమరుగుదెంచె, వారకాంతలకుఁ దగిన
వాఁడువిడిన దురవస్థ వచ్చుటరుదె. ౬

ఉ॥ అంబుజముల్ చలించెఁ బతగావళి గూళ్లకు నేగుదెంచెఁ ద
రంబులనుండి విప్రులు కరంబుల డంబుగ నీరుకావివ
స్త్రంబులసంపుటంబులుపొసంగ గృహంబుల కేగుదెంచిర
ప్రభంబున సంజతగ్గె విరఁబాటెఁదమంబు క్రమంబుగా దెసల్. ౭

తే॥గీ॥ కొండలన్నియుఁ గాటుకకొండలయ్యెఁ
జెట్టులన్నియుఁ జీఁకటిచెట్టులయ్యెఁ
బండులన్నియు నేరెడిపండులయ్యె
నేమనఁగవచ్చుఁ దామసిదీమసంబు. ౮

ఆ॥వె॥ జలజ జలజబంధు శరదాభ్రిములయందుఁ
గలుగురాగమెల్లఁ గలసి జార
జారిణీ మనఃప్రచారంబుగావింపఁ
బోలు లేకయున్నఁ బోవుటెల్లు. ౯

తే॥గీ॥ గగనమనుగని పెకలించి కాలపురుషుఁ
డందుఁగలవజ్రములఁబయి నమరఁబెట్టు
చున్నపోలికఁ గ్రమముగా నొక్కటొకటి
గాఁబ్రకాశించెఁ దారకల్గములుగట్టి. ౧౦

చ॥ వెలవెలబాఱెఁదూర్పుదెస వేవిళులొప్పినమీఁద గర్భిణీ
లలనమొగంబువ్రాలె శుభలక్షణలక్షితుఁడైదిగంగనా
తిలకముసొంపునన్ దగి ప్రతిక్షణవర్ధితకాంతిసంపదల్
చెలఁగఁగఁజందురుండుపొడిచెన్ సగపాలుతమంబడంగఁగన్. ౧౧

క॥ కలువలపాలిఁటి పున్నెము
కులుకుంజవరాండ్రపాలికోరిక గజదాం
గలపాలిఁటి మృత్యువు వె
న్నెలరాయఁడు వెలిఁగె సింహిణీశత్రుండై. ౧౨

క॥ కేరెఁ జకోరములెల్ల వి
చారమ్మున మునిఁగెఁ జక్రజంపతులు జలం
బూరెన్నెలరాలన్ జే
కూరెన్ దంపతులకింపు గొలఁకులు తేటన్. ౧౩

తే॥గీ॥ పద్మినీకాంత తనుఁజూచి పనలునవ్వ
గాత్రినగసాగెదానిఁ గైరవిణిచెలఁగి
యేరికేనియు నమువనయేగుమీఁద
రాణనెసఁగెఁ బున్నమ రాకపోదు. ౧౪

వ॥ ఇట్లు చంద్రుండు విజృంభించుటయు.

ఉ॥ నారదుఁడేల వచ్చెఁ? జననాయకు మ్రోలకు, వచ్చెఁ గాక తా
మారుసిఁగన్న సుందరునిమాటల నెత్తఁగనేల? యెత్తెఁగా
కారమణీమనోహరునియందను నామది కెక్కనేల? "నా
కోరిక దీర్చువారెవరొకో? యిపు" డంచు మదింగలంచుచున్. ౧౫

మ॥ అనురాగంబడి కన్నుఁగానను మనం బామిళ్లుపల్లమ్ములన్
గనకెచ్చోటకునైననేగు నిఁకనేడ్కల్ మంచియున్ జెడ్డయున్
మనువేనేగను మనస్సుండు చపలాత్ముండెంతయున్ స్వార్థుఁ డం
గనలన్ లోకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే? నివారింపఁగన్. ౧౬

క॥ అనిపలు దెరఁగుల మనమున
జననాయకపుత్రి పరిబలసంశయడోలా
వినిహితమగు తనహితముస
కనుమతలగు చెలులులేమి నటుచూచుతఱిన్. ౧౭

ఉ॥ నెచ్చెలు లేగుదెంచి ధరణీపతిపుత్రికఁ గాంచి తద్వ్యథం
బచ్చుపడంగ నెంచి ప్రియమారఁగ డగ్గరఁ జేరి యెంతయున్
బొచ్చెము లేనికూరిమి పొలుపున్ దెలుపన్ విరహాగ్ని పైపయిన్
హెచ్చఁగఁ బచ్చవింటిదొరహెచ్చులునున్ బయిపెచ్చులై తగన్. ౧౮

క॥ పొదలుటకు సంశయించుచు
ముదితకుఁ దామిట్టులనిరి ముద్దియలు బళీ
యిది యేమి వింత? తాపా
స్పదమయ్యె లతాంగి! మేను క్షణకాలమునన్. ౧౯

చ॥ కుచములఁ దారహారములఁ గ్రొంబొగరేఁ గుటయేమి? చందనం
బుచిటిలు టేమి? మేను తెలుపుం బలుపెక్కుటయేమి యింతలో
విచికిలగంధి నీకుఁ గనువేదుఱు గల్గినహేతు వేమి? యిం
తచపలతన్ వెసంగను విధంబది యేమి? యెఱుంగఁ జెప్పుమా. ౨౦

క॥ నీపై ఖరి చూచిన నీ
భావంబలతుంటవింటివానికి నిలయౌ
భావము గనెననితోఁ జెడిఁ
బైవారమొ? యేమునీకుఁ బద్మదళాక్షీ. ౨౧

క॥ కావున నీనెమ్మదిఁ గల
యావత్సంగతులు చెప్పుమందుం గల కా
ర్యావసరము గనుఁగొందము
నీవారికిఁ దెలియకుండ నీరజనేత్రా. ౨౨

వ॥ అని గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి యడుగు నెచ్చెలులకచ్చెలిమిన్న గ్రన్ననిట్లనియె. ౨౩

ఉ॥ చెప్పెడిదేమి నాకుఁగలచేవయుఁ ద్రోవయు మీరకాదె? మీ
యొప్పనికార్యమందు మదినుంచెడిదాననె? మీకుఁ జెప్పుటల్
తప్పునె? తప్పఁగల్గునె? విధానమెఱింగిన ప్రోడలైన మీ
రెప్పని సేయఁజాలరిది యెంతటికార్యము మీరుపూనినన్. ౨౪

ఉ॥ నారదమౌని వచ్చి జననాయకు ముందరఁ గృష్ణచర్య లిం
పార విపంచికారవము హాయిగఁ గూర్చి వచించెఁ, జించెన
మ్మారుఁడు నామనంబు పలుమారు శరమ్ముల నించి నించి, యో
సారసగంధులార! యొకసక్కెము చేసెదరేమొ? నెమ్మదిన్. ౨౫

చ॥ అవనివరుండు నమ్మునివరాగ్రణి యాన స్వయంవరమ్ము సే
యవలయునంచు నెంచె నపుడా మురవైరి యనుగ్రహించి యీ
యువనికి రాక యున్న మనమావలఁ జేసెడిదేమి వానికొ
క్కవిషయమౌనె? నానలఘుకాంతలు వేనకువేలు గల్గఁగన్. ౨౬

సీ॥ ఎదుటఁ బొమ్ముడిగక నెమ్మది కెక్కు పలుతక్కులాదవించు రుక్మిణీయువతి
కన్నఁ, దోడఁ జేరికడు మీఁటి గడిదేరి ప్రౌఢయై ప్రేమచూపెడి సత్యభా
మకన్న, ముసు కెంపుకనుసింపులను జూపుసుంకించి భయపెట్టి కలఁచు
జాంబవతికన్నఁ, జలమూని తలఁపాని వలపేనియతిఁ జేసి లీల నోలార్చు
కాళిందికన్న;

తే॥గీ॥ నెచటఁ దొరికిన నచటన యిండ్ల కడకు
లాగికొనిపోవు గొల్లపిల్లండ్రకన్నఁ
జక్కఁదనమున్న దానవో? చాకచక్య
మున్న దానవొ? యేను దామోదరునకు. ౨౭

వ॥ అని పట్టరాని తమకమ్మున నెట్టకేలకు గుట్టు చెడి నెట్టగముగ నెట్టుకొని యు
ట్టునట్టును దోఁపమిఁ దనలో. ౨౮

సీ॥ ఆరుక్మిణీదేవి కధరంబవైతేని యధరమా! తవధరసుధ లభించు
నాసత్యభామకు హస్తంబవైతేని హస్తమా! యతని కేలంటఁ గల్గు
నాజాంబవతికి వక్షోజంబవేని వక్షోజమా! తన్నఖాంకురములొలయు
నాసుదంతకుఁ గన్నులై జనించితిరేనిఁ గనులార! యతనిఁ గన్గొనఁగ నబ్బు;

తే॥గీ॥ తుదకు నొక గొల్లసుదతికిఁ బదములైతి
రేని చరణమ్ములార! యాతనిమౌళి
మూసన లభించు నారీతి మానిని నన్ను
నాశ్రయించితిరేమి భాగ్యమ్ము గల్గె? ౨౯

ఉ॥ ఎంతటిసోయగంబొ? మఱియెంతటిచక్కని చాకచక్యమో
యెంతటివింత సంతసమొ? యెంతమనోహరతావిశేషమో
యెంతటిశ్రీవిదో? మఱియు నెంతకునెంతయుఁగాక యున్న న
క్కాంతలు నన్యకాంతలును గంతుని సుంతసమంబునుంతురే. ౩౦

మ॥ మగనుండిట్టిఁగరాదు కోయిలలతో నాగొడ్డఁగారాదు నె
మ్మదివారింపఁగరాదు కోర్కెలపసల్ మర్దింపఁగారాదు గ
ర్వము నుగ్రింపఁగఁ జేయరాదు తనకామున్ బన్యులౌ వారితో
మొదలే చెప్పఁగరాదు కష్టముకదా! మాఁబోడి నైపుట్టుటల్. ౩౧

క॥ మదనా! సకిది యెంతయు
సహనా? నీవంటివాని కసుగందుఁగాఁదగ్
గదనాగ్భటి తగునా? యా
పదనాటినవారిమీఁద బాహుబలంబా. ౩౨

క॥ పాలయుఁగకలుగల కలుకుల
కలఁక వెలికిఁగొలుపుతలఁపుఁగలిగింపఁగ నీ
కలిగించెను జలజాసనుఁ
డిల వెలియగు జలజముఖుల నేచెదవకటా. ౩౩

క॥ కలసిమెలసి చెలరేఁగెడి
తలుసతులకు వలపుతలఁపులు నైపై
నలయించినఁ గలుగును నీ
కిలఁ జలనము లేనికీర్తి లికనునేరానా. ౩౪

చ॥ భుజములు తీటవట్టినను బోరఁగరాదె? పురాంతకుండ నీ
రజముఖులా? ధనుశ్చ్యుతశరమ్ముల దాడికిఁ దాళువారు నీ
విజయమెఱుంగమె? యముఁడును విష్ణుఁడు నుద్రుఁడును నీకు దాసులౌ
ర! జగములెల్లఁ గెల్చి యొకరాముఁ బెఱుంగఁగునా? ప్రతాపముల్. ౩౫

శా॥ రాజీవంబయటంచు వైచెదవు తద్రాజీవముల్ జీవమా
రాజంగేంద్రయుటంచు జీవమును క్రూరంబై వెలింజేయునో
రాజీవాస్త్ర! భవద్వినోదములు మార్గాలంపునయ్యాటలై
రాజీవాక్షుల నేచుచున్నవిది ధర్మంబౌనె? నీబోటికిన్. ౩౬

వ॥ అని చంద్రునుద్దేశించి.

తే॥గీ॥ తండ్రి జీవనదాత నీధామమెన్న
జీవనదమార్గమాకృతిని జీవ
నస్వరూపమ్ము నీకు ననాథజీవ
నాపహరణంబు యుక్తమా? శశాంక. ౩౭

తే॥గీ॥ పంకజములకు నీకును బద్ధవైర
మట్టి పంకజనాయకు ననుసరించి
చేసచూపెద వౌర! రాజీవవైరి
పరమశత్రులుగలసినఁ బ్రమాదకరమొ. ౩౮

చ॥ సహజకళంకమంది గురుసామజయానను గూడి యామినీ
విహరణశీలివై ద్విజవిభుండవు లోపకయున్న యట్టి నీ
యహమిక కంగనామణులు నాననుకి లెక్కయె? యింతయేల? నీ
యిహముపరమ్మునుంగనని యొద్దులనేమన నేమిలాభమా. ౩౯

చ॥ ఎదుటికి వచ్చి పుష్పములు నింపు జనింపఁగఁ జల్లినట్టి య
ష్మనను మహోగ్రకోపమున మాపియఘోరవైరి యొప్పునే
గనలికి నెత్తికెక్కినను గాదనఁ డుగ్రహమూనఁ ద్రొక్కెడు
మదినొకలింగధారివని మాటికి దానభిమానమూనెనో. ౪౦

క॥ అని చంద్రునిం బలుమరు
గినిసి పలికి చెన్నులుచిం మొకరమ్ముల మిం
చినగతిఁ గేరెడు పికములఁ
గను లెఱ్ఱఁగఁ జేసి యనిలుఁగని యిట్లనియెన్. ౪౧

క॥ చలమానవేల? మలయా
చలమారుతమా! ప్రేమోగ చలమానినులన్
బలమారఁ జేయుటిది యొక
బల్మా? కలవాట తెల్పు పథికుల ఫలమా. ౪౨

ఉ॥ ఈగతిదూతిదూతి యొకయింతయుఁదాళఁగలేక మూర్ఛవో
గాఁగని నెచ్చెలుల్ చలువగంధము గుబ్బలఁబూసి సీతలో
ద్యోగములెన్నియేనియును తోఁచినవట్టునొనర్చి తేర్చి యిం
కేగతినిర్వహింతుమని యెంచి తలంచుచు నున్నయంతటన్. ౪౩

తే॥సీ॥ కెలనఁ బంజరముననున్న చిలుక వలికె
నేల? యీలీలయోజింప నేనుగల్గఁ
గృష్ణునెఱుఁగనొ? ద్వారకకేగలేనొ?
కార్యమునుబొత్తువఱచెదఁ గతులెఱుఁగనొ? ౪౪

ఉ॥ మున్నొకనాఁడుచూచితిని ముచ్చటమీఱఁగ ద్వారకాపురం
బన్నగవైరిప్రోలు నగజాధిపుఁడీడు రమేశురాజధా
నిన్నగఁజాలునన్నగరినిచ్చలుఁగాంపుగమున్న భూసురుల్
జన్నములందుఁబ్రోడలు విశాలయశుల్ నిగమాంతకోవిదుల్. ౪౫

ఉ॥ వారలపాండితీమహిమ వారలయోగ్యత వారిరీతు న
న్వారితభూనువర్తనము వారలతేజము వారిసంపదల్
వారికుటుంబవైఖరులు వారిపరోపకృతిస్వభావముల్
వారిజసంభవుండయిన వర్ణనసేయఁగలేఁడొకింతయున్. ౪౬

కం॥ అదియేమివింతయో యొక
పదియేడులు వచ్చువఱకుఁ బదముల్ క్రమముల్
సదనమ్ములఁజెప్పనేర్తురు
చదువులకిక్కలగు బ్రహ్మచారులు నగరిన్ ౪౭

ఉ॥ శాస్త్రులపైఁబరీక్షనిడఁగాఁ దగు వేదము, శాస్త్రమన్నవిశా
చిత్తమువచ్చినంత యిఁకఁజెప్పెడిదేమి కవిత్వమన్న పే
ర్చెత్తి జయింపశక్యమె మఱెవ్వరికేని, సమస్త విద్యల
ప్పత్తనభూసురాగ్రణుల పాలనరాదె? మఱింతయేటికిన్. ౪౮

ఉ॥ రాజులకేమి? సంపదలరాజిలువారలు లేరె? తత్పురిన్
రాజులు నిర్జితప్రథితరాజులు రక్షితవేదశాస్త్రని
ర్వ్రాజులు నమ్రదాయితనరాజులు సంపదలందుమేటిగా
రాజులు కీర్తినిర్మలితరాజులు రాజులుభోగసంపదన్. ౪౯

తే.గీ॥ కోమటులసంపదలను వేరొకటనఁగ నేల
యాదియంతమ్ము నొందియు నాదియంత
మునుగనక మధ్యమమ్ములై చను ననేక
ములు మణులు వజ్రములు రత్నములును నెలమి. ౫౦

తే.గీ॥ విష్ణుపదజాలు సదసద్వివేకమెఱిఁగి
తగుననంతాప్తిచే మహానందయముగాంచి
విధునిసంసేవనముగల్గి విధివిహితగ
తులనతులవైఖరుల నొప్పుదురు పురమున. ౫౧

ఉ॥ అప్పురివారకామినుల యందము చందము టెండనిండు బల్
కుప్పలు గాఢనంబు పదికోటులు లోనఁగినఁగాని నీచునిన్
జెప్పలు విప్పిచూడరు సరేకద! విద్యలు సూపి ద్రవ్యమున్.
గొప్పగ సంగ్రహించి యనుకూలురఁ గూర్చి సుఖింతురెంతయున్. ౫౨

ఉ॥ అందము నందముం దన్నగరమందలి గొల్ల వెలందులే మను
చ్చందనగంధులం గెలువఁజాలుదురన్న ధనాంగనామణీ
బృందము నెన్న నేల? పురవీధులఁ బూవులనమ్ము బోటులున్
డెంపాలఁదూఁగ నేర్చునె బెడంగున రంభయు గింభ యేనియున్. ౫౩

ఉ॥ పూవులతోటలా? ముదముఁబుట్టఁగఁజేసెడి మేటితావులా
కావులతీవులా? మణులు పన్నిన మేల్కడానిమేడలా
నావులతావులా? మధురమంజులకోకిలకాకలీకల
రావములా? మనోహరము తత్పురమెన్నిఁట నెన్నిచూచినన్. ౫౪

క॥ ఆపురము నేలికొనెడి మ
హాపురుషుఁడు కాఁడె? కృష్ణుఁడనఁగ, నతనితో
రూపమున నన్యవిధమున,
నేపురుషులు సాటివత్తురే భువనమునన్. ౫౫

సీ॥ పురిటింటనున్న యప్పుడె పూతననుఁగొట్టి మేటివిఖ్యాతిచే మించినాఁడు
అతిబాల్యమైనప్రాయమున మద్దులఁగూల్చి యందరానియశమ్ము నందినాఁడు, అంతకింతైన ప్రాయమ్మునందున దావదవము మ్రింగి ప్రశస్తి దవిలినాఁడు, అంతకొక్కింత హెచ్చైన ప్రాయమున నే నగమెత్తి సత్కీర్తినెగడినాఁడు;

తే॥గీ॥ కాళియాహిమదంబడఁగంగఁద్రొక్కి
కంసుహింసించెఁ దనవారికష్టముడిపెఁ
బెండ్లియాడెఁ గుచేలుఁగుబేరుఁ జేసె
నాతఁడగుఁగాదె? శ్రీకృష్ణుఁడతివలార. ౫౬

కం॥ పదియారువేలచెలులకు
మదనుండై వెన్నపెరుఁగు మఱపించి ముదం
బొదవఁగఁదిని బలిసిన కో
విదమాన్యుఁడతండు గుఱుతు నేటికిఁకనేఁగా. ౫౭

ఉ॥ ఆతనిచిత్రమేమొ యొకఁడయ్యును నందఱికన్నిరూపులై
వ్రేతలసౌఖ్యఁ జేయుచును నేయివిధమ్ముల మెప్పులంది త
చ్చేతములందు నెప్పుడునసించు నటంచును జెప్పవింటిమా
జ్ఞానులఁజూడఁబోయి యొకనాఁడు నిజమ్ముగనమ్ముఁ డింతయున్. ౫౮

చ॥ అను శుకరాజుమాటలు హృదబ్జముబిట్టలరింప నెచ్చెలుల్
విని గదియంగఁజేరి పృథివీవరుపుత్రికఁగాంచి సీమన
మ్మునఁగలకొల్కులింపలరఁ బూర్తియొనర్పఁగ బూనినట్టిసీ
యనుఁగుశుకమ్ముమాట వినవమ్మ మనఃపరితాపమాఱఁగన్. ౫౯

చ॥ పులుఁగులకిట్టికార్యములు పూనఁగఁజెల్లదటంచు నెంచఁగా
నలనషదల్లనాఁడు దమయంతికి నన్నలుతోడ నేస్తముం
గలుపదె, యొక్కయంచ? కనఁగా నివిక్రొత్తలె? తత్తదున్నత
స్థలములకేగఁజెల్లునె? వెసన్ మఱియొక్కరి కెంతవారికిన్. ౬౦

శా॥ ద్వారమ్ముల్ పనిలేదు కోటలనినన్ దాఁటుల్ తగంతస్థితా
గారంబుల్ సొరశంక లేదు పులుఁగుల్ గాకిట్టి కార్యమ్ము లె
వ్వారల్ దీర్పఁగలారు? నీమనమునన్ బాటిల్లు తాపమ్ము నీ
కీరాగ్రేసరుతోడఁ జెప్పఁదగదే? కీరేశ్వరాలాపినీ. ౬౧

ఉ॥ అమ్మరో! యిట్టికార్యములయందిటు జాగొనరింపరాదు వే
గమ్ముగ నీమనోరథము గాడలిచిల్కకుఁ జెప్పివంపు జా
లమ్మొనరింపఁబోకుము విలంబము చెట్టయగున్ ,,శుభస్యశీ
ఘ్రమ్మని చెప్పినన్ వినవుగా తడవాయె నిశీథమేగెసన్. ౬౨

క॥ అనిమాటిమాటికిని బో
ధనచేసెడు చెలుల పలుకు వినఁగఁగని నె
క్కొని మఱియు మఱియు బోధిం
చిన మెల్లనఁ జిల్కతోడఁ జెలియిట్లనియెన్. ౬౩

క॥ రమ్మనుమీ సైపుట భా
రమ్మనుమీ విరహాతిభరమ్మనుమీ వా
రిమ్మనుమీ న్యాయనిధి సుదూ
రమ్మనుమీ పుర స్వయంవరమ్మనుమితగెన్. ౬౪

క॥ చలమనుమీ సుగుణని ని
శ్చలమనుమీ మన్ననంబు చలమనుమీ దృగం
చలమన్యులపై నిడిచం
చలమానినిగాదటంచు శౌరికిఁ జెపుమీ. ౬౫

క॥ మొగ్గిక్కితిననుమీ తనకుం
గక్కితిననుమీ విశేషతాపభరమునన్
సొక్కితిననుమీ మిగులన్
జిక్కితిననుమీ స్వయముగఁ జెప్పితిననుమీ ౬౬

క॥ అనుమానమేల? నిక్కము
నినుమాననటంచుఁ బలికె నెలఁతుక పేర్మిన్
జనుమాన మొసఁగుమనుమా
చనుమా కనుమా కృపానుసారిన్ శౌరిన్. ౬౭

క॥ విగులరులు నగులునుగులు హి
మకుచియునక్రిమరుచి పికమాద్యద్భృంగ
స్వరమురుభీకరతామే
మఱి కిదియంతయును దెల్పుమా నగహారికిన్. ౬౮

ఉ॥ అనియనుపల్కి శుకంబరిగె సంచితసంచితపుణ్యగణ్య స
జ్జనధనసందనందనలసత్ప్రదపద్మరజోనుషంగస
ద్మనిభృతవాసభాసురమదభ్రమదాభ్యసుగానదూనదే
వనిచయమై తనర్చ్చసలద్వాగనికుల్ గరుబంతచారిత్రమై. ౬౯

తే॥గీ॥ కుక్కుటములంతఁ గొక్కురుకోయటంచు
దిక్కులందింపకించుక తెల్వదోఁచెఁ
జుక్కపొడిచెఁ బోయినక్కుసఁ జూడఁ జూడ
దీపములు తెల్లవారె సంతాపమాఱె. ౭౦

శా॥ చోరుల్ తాఱిరి తారకల్ జుణిగె నచ్చన్నివ్వచ్చుఁగాఁజారిణీ
జారుల్ వాఱిరి మానుఁడున్ మఱలెఁ గాసారంపుఁదీరమ్ములం
బాఱుల్ సేరిరి దూరమేగుపధికుల్ మార్గమ్ములంబట్టిరం
భోరుఙ్సౌరభపూరపూరితములై పొల్పారెనుందెమ్మెరల్. ౭౧

సీ॥ అభిసారికాంగనావ్యభిచారములు తగ్గెఁ దమము తూరుపుపర్వతమ్ము
డిగ్గెఁ, గువలయమ్ములు కుంగు దవ్వుదవ్వులనుణిఁగె వెడపింటివాని యూఁగ
డమడంగెఁ, బద్మినీకాంతకుఁ బ్రియుంబునిండారె నంబుజారికి వైభ
వంబుతీఱె, నేకీభవించుచుఁ గోకములే చెలరేఁగె గుడ్లగూబలు కొండ
గుహలడాఁగె;

తే॥గీ॥ రంగుమెఱయు మత్తునస్సువృల్ ద్రిమ్మిఁగిద్రిమ్మిఁగి
యొడలెఱుంగనిరతనుల బడలిబడలి
తెలివిఁగనలేని బలుసోమరులకుఁదక్కఁ
దెల్లముగనెల్లవారికిఁ దెల్లవారె. ౭౨

ఉ॥ రంగుగఁ దూర్పుకొండపయి రాజిలు చెట్టునఁబుట్టినట్టి నా
రంగఫలంబనంగఁ గడురమ్యములౌ నరుణప్రభాచ్ఛటల్
నింగినిఁబర్వ బంకజవనీకమనీయత మాటిమాటికిన్
పొంగ నహస్కరుండు పొడుపుంగనెఁ జక్కవలొక్కతృప్తిగన్. ౨౩

తే॥గీ॥ ప్రాజ్ఞగము సూర్యుఁడనుపుత్త్రుఁ బడయుకతన
సంతసమ్మున దిక్కులకంతరక్త
రాంకనమ్ములు బహుళమతి రాణనొసఁగె
నాఁగ నీరెండ చెన్నాగె నాల్గుదెసల. ౨౪

ఉ॥ అంతట లక్ష్మణాసతియు నాబిడనెచ్చెలులున్ దిగంతర
ప్రాంతనిషక్తదృష్టులయి పల్కరు కీరము రాకచూచుచున్
గంతుదురంతతాపమునఁ గ్రాఁగెడి రాతనయున్ బ్రమోదిత
స్వాంతనొనర్ప నేగిరి వసంతునికోటకుఁ బూలతోఁటకున్. ౨౫

సీ॥ గొలలచేఁదూఁగుకదళికల్ ఫలమ్ములఁగొమరారునారికేళములగములు,
చేయెత్తునిడుపువ్రచ్చెడి పూగములు కిసాలయములఁ దగురసాలంపుఁ
దరులు, పూలఁబిందెలఁబండ్ల వ్రాలెడి పనసలు పండిన చెఱకులఁ బ్రబ
లుమదులు, నడుగడ్గునకునుజొప్పడు పిల్లకాల్వలు కంటికి నింపగుపంట
చేలు;

తే॥గీ॥ చక్కనికొలంకులును మేటిచంద్రకాంత
ఫలకవేదులు కేళీకూళులు సుమాళ
ములరు కేళీగృహమ్ములు పొలుపుదెలుపు
వలపుఁజిలికెడి యుద్యానవనమునందు. ౨౬

సీ॥ ఉభయపార్శ్వములందు నొప్పారు మల్లికాపరితతిసౌందర్యంబు పారఁ
జూచి, దూరదూరమ్ముగాఁ గేరుకోయిలలతోఁ గూలఁదూఁగుమావుల
నరసియరసి, జలజలరాలు పుష్పములకుప్పల సౌరభముప్రేల్చు పొగ
డవృక్షములుగాంచి, మలయవాయువులచేఁ గలయఁబర్వెడిపరాగ
ములనొప్పెడి నికుంజములనెంచి;

తే॥గీ॥ తమ్మిపూదేనె(గ్రోలి చిత్తమ్మునకు ము
దమ్మునుందిమ్మునుం(గమ్ము తుమ్మెదలర
నమ్ములకు నిమ్మయిన తటాకమ్ముపొంత
వింతయగుచంద్రకాంత శిలాంతరమున ౨౭

శా॥ కాలక్షేపముకోసమై సొగసుతో శంపారిసంసారపుల్
హేలల్ వారుచు లక్షణాంగనకు నెంతేమోహముం గూర్చుచున్
వేళాకోళములాడుచున్ నృపసుతన్ వేమారునూరించుచున్
హాళిన్ దేల్చుచు(గూర్చుచుండిరి వయస్యల్ కీరవంబుపూనుచున్. ౨౮

ఉ॥ అంతట నేగుదెంచె రయమారగ(గీరము దూరమాపతి
శ్రాంతి నొకింతయున్ గణనసల్పక, పశ్చిమదాని సంబర
ప్రాంతమునందు(జూచి ముదమందుచు (శీఘ్రకనందనోద్గమ్ము మా
వంతలడంగె మాకు(బదివందలయోజ్ఞని రండటంచు జెల్కెన్. ౨౯

క॥ అనునంతట నక్కీరము
వనజేక్షణ కేలవ్రాలి వగరుచుచున్ గృ
ష్ణునిజూచితిఁజెప్పితి వ
చ్చునతండు స్వయంవరమ్ము చూచెడి వేడ్కన్. ౩౦

వ॥ అనిసంక్షేపమ్ముగా ఫలితార్థమ్ము చెప్పిన నచ్చిలుకలకొలికి యచ్చిలుకం
గని మెల్లననిముగుచు నిట్లనియె. ౩౧

ఉ॥ ఏమనెశౌరి? నీవుమఱియేగతినేగితి? వేడనుండెనా
రామునిసోదరుం, డెటువిరామముగల్గ పదాబ్జువేలగో
పీమణులన్ భరించునల వేణుపనొందికిఁ బూసగ్రుచ్చిన
ట్లేమియుసర్వముం దెల్పుమీ శుకరాజకులావతంసమా. ౩౨

ఉ॥ రమ్మనిగారవించెనొ కరమ్మునసీవయి పోయిప్రాలితో
కమ్మలిఖించి యిచ్చెనొ? ముఖాముఖిమాటలు సెప్పివంపెనో
నమ్మెనొ? నమ్మలేదో? మఱినావలపంతయు మూలముట్టుగా
నమ్మధుసూదనుండు నిజమంచుఁదలంచెనొ? కూర్మినించెనే. ౩౩

ఉ॥ పోతి నిశీధమం దపుడు బోటులకూటములందు నమ్మురా
రాతి విలాససౌధముల రంజిలునాసమయమ్మునందు నీ
కాతనిదర్శనం బెటులనబ్బెను? యేగతివిన్నవించితో
చేతముచల్లనౌనటులఁజెప్పఁగరాదె సవిస్తరమ్ముగన్. ౧౪

చ॥ కువలయనేత్ర సారెకును గోరికలీరికలెత్త నీగతిం
దవిలి పునఃపునఃప్రకలితమ్ముగు నాదరముం దురమ్ముగా
నవిరళమై రసప్రసరమైతగు వాక్యపరంపరన్ గదుం
జవిదళుకొత్తఁ బల్కినవెసన్ శుకరాజవతంసమిట్లనున్. ౧౫

క॥ ఏనరుగువఱకుఁ గారణ
మేనెఱుఁగనుగాని యాతఁడెఱిగినయటులన్
దానొకఁడు నొక్కఁడై యో
మానిని సౌధాగ్రమందు మసలుచునుండెన్. ౧౬

చ॥ ఎలమిఁ బచారుసేయు జలజేక్షణుదవ్వులఁగాంచి కార్యమున్
ఫలితమగుంగదాయనుచుఁ బక్షములన్ ధ్వనిరేఁగకుండ ని
శ్చలగతి నాతఁడున్నమణిసౌధముపొంతకునేగి తద్గవా
క్షులనడుమన్ దృగంచలముసాచి గృహాంతరమెల్లఁజూచితిన్. ౧౭

చ॥ చిలుకలుకొన్ని పంజరవిశేషములన్ గనుపట్టె నంతలో
పలికెవెసన్ జనంగ నొకపద్మదళాక్షియు లేకపోయె నా
తలఁపున సందియంబగుఁగదా! యపుడేమి యొనర్పఁగావలెన్
జలజదళాక్షుఁడైన నొకచందనగంధియు లేకపోవునే. ౧౮

వ॥ ఇట్లు సంశయించి వెండియు.

సీ॥ కారుకమ్ములనేలఁగాఁజాలెనెమ్మేను నెమలిపించియును పెన్నెఱులనొప్పె
గరములశంఖచక్రములు పేర్మినెసంగె వనమాల గళముననెనసి వ్రేలె
గౌస్తుభంబక్కుపైఁ గళలనీనఁగసాగె శ్రీవత్సమునువింతచెలువుతెలిపెఁ
బీతాంబరంబు విస్ఫీతమైకనుపట్టె వేణువామోవిపై రాణనలరె;

తే.గీ. తక్కఁగలగొల్లదొరల బల్ టెక్కులెల్ల
చక్కనగుపక్కిఁగన్పట్టి నిక్కమితఁడు
కృష్ణుఁడేయని యోజించి కెలననుండి
యెదుట వ్రాలితి నాతఁడునదిరిచూడ. ౮౯

చ. వెలఁదిరో యేమిచెప్పనగు వెన్నునివింతలు, నన్నుఁజూచి యో
చిలుక? భవత్సఖీమణికి సేమమె పెండిలి యేమనెప్పుడ
య్యలికులవేణి కేనృపునియం దనురాగముగల్గె? నీకునుం
దెలియకపోదు నాకుఁ దగఁదెల్పుము పెండిలికేనువచ్చెదన్. ౯౦

చ. అనివదనమ్మునన్ బెలుచనై నను లేనగవంకురింప నన్
గని యొకసక్కెపుంగతినిఁ గంజవిలోచనుఁడాడె నాతఁడే
యానువున నీమనోరథము నాకనె నయ్యె మెఱుంగు నాకుఁదోఁ
చెనవుగు నారదుండరిగి చెప్పెనటంచుఁ గురంగలోచనా. ౯౧

చ. అదియునుగాదు నిక్క, మతఁడాతనిలో నిన్నుఁ జెప్పఁగాకని
మదిఁగలమర్మమెల్లతని మూశసమంచె? నటుండనిమ్ము నా
కిది కడుఁబెద్దవింత! ననునీవనువం జనినట్టిదానిఁగా
నెదనెటునిశ్చయించె? జగదీశ్వరుఁ డాతఁడెఱుంగకుండునే. ౯౨

వ. అంత నేనును మహానుభావుండగు నతనికి నమస్కరించి వినయమ్మున
నిట్లంటి. ౯౩

క. దేవా! నీవెఱుఁగనికత
లేవిటఁ గలుగు? నీకు నేనెఱిఁగింపం
గావలయునె? పునరుక్తము
గావలయునె? యంచుఁ జెప్పఁగాఁ దొరకొంటిన్. ౯౪

తే.గీ. భూసరోజముఖీమణి భూషణంబు
సప్తభూమికహాటకసౌధవరము
సకలసంపద్విభాసుర జనచయంబు
మద్రములకెల్ల తనరారు మద్రపురము. ౯౫

క॥ పాఠులుధృతనిగమవ్యా
పారులు సమధీతనిగమపారులు జితకో
పారులు సమస్తశాస్త్ర
పారులుదారులు నజాతపాపులునగరిన్. ౯౬

ఉ॥ అచ్చటిరాచవారు కలనైనను బోరులనోరగారు వి
వ్వచ్చునినైన మెచ్చరిల భార్గవరాముఁడు నేఁడునున్నఁ బై
పెచ్చువిపించుకొందుమని బీరము బేరములాడుచుండ్రు కాల్
గ్రుచ్చినఁ బాఁపరాతలలకున్ దలవంపులొనర్తు రెంతయున్. ౯౭

ఉ॥ తాతలనాఁటి పాతుఁలకతమ్మున నాతనికందలేముగా
కాతఁడు మమ్ముఁబోలె ధనమార్జనచేసెనెయంచు నూరుసం
జాతపుజాతినారచట జక్కులరాయని లెక్కసేయరే
పాతులు లేకరో ధనపుపారముగా గడియించిమించుటన్. ౯౮

క॥ పాదజులెల్లరు ద్విజసే
వాదరు లత్యంతవిభవు లప్పురియందా
మోదంపఁ దగనివస్తువు
వేదొక్కటియేనియును నళీకంబేలా. ౯౯

వ॥ అట్టిపురమ్మున కధీశ్వరుండు.

క॥ కలఁడు బృహత్సేనధరా
తలనాథుం, డతఁడు మిగులధర్మాత్ముండౌ
లలితునకు నొక్కకూఁతురు
సెలఁగున్ లక్షణయటంచుఁ జెప్పుదు రాపెన్. ౧౦౦

ఉ॥ మాచెలియంచుఁ జెప్పికొనుమాటలుగావివి యామెఁబోలనా
మా చెలి యయ్యుమాసతియు మారునినారియు మారుగారు దే
వా! చెలులుందురాఁగద పదాఱుసహస్రము లిప్పురమ్మునం
దా చెలియందమందలి పదాఱవతీరున మాఱనేర్తురే. ౧౦౧

వ॥ అనివెండియు.

సీ॥ నీలంపుమణులు మా నెలఁత పెన్నెఱులంటి పడఁతిగుబ్బలు దబ్బపండు
లంటి, దానిమ్మగింజలు తరుణిదంతములంటి మగువకెమ్మోవి బింబఫల
మంటి, చెలిమిన్న నూఁగారు చీమలబారంటిఁ గలికివళుల్ తరంగమ్ము
లంటి, వనజాస్యనాసిక కనకపుష్పంబంటి వెలఁదికన్నులు పద్మదళ
ములంటి;

తే॥గీ॥ సకియనెమ్మోము పూర్ణిమాచంద్రుఁడంటి
కొమ్మ పెందొడలంటికంబమ్ములంటి
నడుముసున్నంటిఁ బొక్కిలిసుడియటంటిఁ
దగుననునీకంటి రమ్మనితగులుకొంటి. ౧౦౨

క॥ కరములు సిరిజశోభా
కరములు గళ మెన్న దరనిగళమగు నఖరాం
కురములు హిమకరరేఖాం
కురములు పదములును విజితకోకనదమ్ముల్. ౧౦౩

ఉ॥ బంగరుబొమ్మ సంపఁగులవట్టు చొకాటపుటిక్క మేలుమేల్
రంగులకుప్ప మారునిశరంబు రసంబులతేట వజ్రపున్
ముంగర నేరుపుందళుకు ముద్దులమూట వరాలపేట మా
యంగన, దానిఁబోలఁ గలయంగన లేదని నొక్కిచెప్పితిన్. ౧౦౪

ఉ॥ నారదమౌనివచ్చి జననాయకునొద్ద నొకింతగా భవ
చ్చారుతరప్రభావములచందమునందమునుందగన్ మనం
బారఁగఁజేయుచుం దెలిపె నోయదునందన! తత్క్షణంబ నీ
పైరుచివెట్టె మా చెలియ, పట్టఁగ శక్యము గాదదేరికిన్. ౧౦౫

క॥ అళులనిన నులికిపడు నె
చ్చెలులన్నఁ గసరుఁ బికవిశేషధ్వనికిన్
దలఁకు శశియన్ననులుకున్
జిలుకలకొలికియళుకు కేమిచెప్పఁగవచ్చున్. ౧౦౬

చ॥ నిను నుతియించు నిన్ గసరు నీననినన్ దలయెత్తి చూచుఁ దా
నినుఁ బలుమారునుం దలఁచు నీదుకథాసుధఁ గ్రోలు నంతట
న్నినుఁ గను నిన్ను మ్రొక్కు మఱినిన్ను వినున్ నినుఁ బాడు మాటికి
న్నినుఁ బలవించు నిన్వెదకు నీమయమంతయు మాలతాంగికిన్. ౧౦౭

ఉ॥ చక్కని వాఁడవీవు నెఱజాణలజాణ నరేంద్రకన్య బల్
టక్కరివీవు సొంపగు బెడంగున మేటి నృపాలబాల నీ
వక్కమలాస్యకుం దగుదు వక్కమలాస్యయు నీకుఁ జాలుఁ దా
మ్రొక్కె నుతించె వేఁడికొనె మంచినఁ దెల్చిన నీవసుమ్మిఁకన్. ౧౦౮

క॥ అనినీ చెప్పిన సంగతు
లను శతగుణముగ నొనర్చి లలితగతుల బో
ధన చేసి “వత్తునిట” కని
యనిపించితి హస్తమందు హస్తంబిడియెన్. ౧౦౯

చ॥ అనిచిలుకాడుమాటలు హృదబ్జము బిట్టలరింప లక్షణా
వనజముఖీలలామ ముఖవారిజ మంకురితస్మితమ్ముగాఁ
జనవునఁ జిల్క కుక్కెరలు చక్కెరలుం దినిపించె నార్తకా
మినులకు దూతలొక్క తఱి మేటివరమ్ములొసంగు దైవముల్. ౧౧౦

తే॥గీ॥ అంతనెచ్చెలులిట్లని రానరేంద్ర
పుత్రితో “నీదుకార్యమ్ము పొత్తుపఱచి
నట్టి చిల్కకు సమ్మానమాచరించి
చిల్క తేజీదొరను వెలిఁజేయనగునె” ౧౧౧

మ॥ అనఁ జూజాయలనత్తలోదరియుఁ దానంగీకృతిం దెల్పె న
వ్వనజాస్యల్ నృపపుత్రితో సరసిలో వాలాయమోలాడి యొ
డ్డునకున్ వచ్చి కురుల్ విదిర్చికొని పట్టుంబుట్టముల్ గట్టి నె
క్కొని భూషల్ ధరియించి బొట్టులిడి కోర్కుల్ మిన్నుముట్టన్ దగన్

సీ॥ కిలకిలమనుచుఁగోకిలలుగూసెడిచోట నళిదంపతులగానమమరుచోటఁ
జిలుకముత్తైదువుల్ గలసియాడెడిచోటఁ గేకులుపురివిచ్చికెరలుచోట
నల్లిబిల్లిగలతలల్లియొప్పెడిచోటఁ బుష్పపరాగంబువ్రేలయుచోటఁ
బిల్లవాయువులుసంప్రీతిఁజేసెడిచోటశారికల్ సురతముల్ సలుపుచోటఁ
తే॥గీ॥ పూలఁబిందెలఁ దులఁదూఁగినేలకంటు
గుజ్జులేనును మామిడిగులుకుచోట
సపరివారమ్ముగాఁ బుష్పశరునినిలిపి
యతనివామాంకమున రతినునుపఁబఱచి. ౧౧౩

క॥ ఆవాహనాదివిధుల ము
దావహముగ మదనదేవునర్చించి సఖుల్
పూవుందోయిలిగొని యా
దేవునిమదినిల్పికొని నుతించిరిభక్తిన్. ౧౧౪

సీ॥ మదనాయ తారుణ్యసదనాయ శుభ్రాంశువదనాయ దేవ తుభ్యంన
మోస్తు, మారాయ వైరాగ్యచోరాయ భృతకీరవారాయ దేవ తు
భ్యంనమోస్తు, కామాయ సహచరతోసమాయ విరహిణీవామాయ
దేవ తుభ్యంనమోస్తు, తరుణాయ సౌందర్యవరణాయ శంబరహ
రణాయ దేవ తుభ్యంనమోస్తు;
తే॥గీ॥ పంకరుహసాయకాయ తుభ్యంనమోస్తు
పద్మజాదినుతాయ తుభ్యంనమోస్తు
పరమపుణ్యకథాయ తుభ్యంనమోస్తు
భార్గవీనందనాయ తుభ్యంనమోస్తు. ౧౧౫

చ॥ నలు దమయంతితోఁ గలిపినావు సుదర్శనుతోఁడఁ బేర్మి లీ
లలువ్రేలయంగ నాశశికలాలలితాంగినిఁ గూర్చినావు నీ
విలఁగల యెల్లదంపతుల కేలికవై జగదాదిహేతువై
చెలఁగెడివాఁడ పీసతికి శ్రీహరి పొందొడఁగూర్పఁజాలవే. ౧౧౬

చ॥ అనినుతియించి యావనితలందఱుఁ గందళితాంతరంగులై
యనుఁగుసఖీమణింగలసి యంతిపురమ్మున నాపెడించి యా
జ్ఞనుగొని యిండ్లకేగిరి వెసన్ జలజాప్తుఁడు నంతఁదీక్ష్ణవ
ర్తనుఁడయి మధ్యమాంబరపదమ్మున డంబుగనొప్పె నిచ్చలున్. ౧౧౭

తే॥గీ॥ అవనిపతి భోజనాదికృత్యములు దీర్చి
కవులు మంత్రులు పండితుల్ గలసికొలువఁ
దరుణశరదిందుముఖులు చామరలువీవ
నిండుకొలువుండెఁ గన్నులపండువలర. ౧౧౮

ఉ॥ నారదుఁడాడినట్టి వచనమ్ములు మంత్రులతోడఁజెప్పి మే
లారసి పుత్రికామణికి నాయదునందనుపై విరాళియున్
బాయుటెఱింగి చారులను బంచెఁ దగన్ శుభలేఖలిచ్చి వి
స్తారధరాతలేశ్వరుల సంఘములన్ బిలువంగ నత్తఱిన్. ౧౧౯

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ శ్రీశారదాకటాక్షా
వేశ సమావేశ సంప్రవృద్ధఖ్యాతీ
దేశాయి దేశముఖము
ఖ్యాశాశ్రుత బిరుదశాలి యాత్తగుణాళీ. ౧౨౦

చ॥ హితమితభాషితా పరిచితేతరహృద్గతభావవేత్తృతే
ప్సితసఫలీకృతిప్రతినివేశితగౌరవబుద్ధి నిష్కళం
కితచరితా కవిత్వరసకేవలతత్పర సత్పరాయణా
అతిపరిపక్వచిత్త వరమాద్భుతవృత్త మహాగుణోత్తరా. ౧౨౧

స్రగ్విణి. తాటకొండాఖ్య సద్గ్రామధామా నిరా
ఘాట సామర్థ్యయుక్తా మహాశాంత యు
త్పాటితక్రోధ సంప్రాప్తబోధా యస
త్యాట విచ్ఛేదనాయత్త చిత్తాంచితా. ౧౨౨

గద్య.

ఇది శ్రీ... తిరుపతివేంకటీయ లక్షణాపరిణయంబను

మహాప్రబంధమ్మునందు ద్వితీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

పే	పం	త	ఒ
7	19	దాజఁ	దాఁజ
9	14	వారగుఱునెఁ	నెఱుఁగువార
16	12	మునకు	ములకు
29	19	కిర	కీర
42	21	తోఁడఁ	తోడఁ
8	12	మందిరప్ర	మందిప్ర
10	7	వృద్ధిబొం	వృద్ధిఁబొం
19	4	క్రిడ	క్రీడ
35	8	నాగఁ	నాఁగ

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రపదప
ద్మారాధననియతహృదయ! హరహారయశ
శ్శ్రీరుచిర! నిరుపమదయా
ర్ద్రా! రక్షితపండితేంద్ర రామనరేంద్రా.

తే॥గీ॥ అవధరింపుమనంతరం బట్లునంద
నందనుఁడు చిల్కచెప్పిన యందచంద
ములు మనమ్మునఁ నాటి యమ్మొదగుమ్మ
కన్నులకుఁ గట్టినట్లుగాఁ గళవళించు. ౨

ఉ॥ అంతకుమున్న విన్న చెలువగ్గలమై తలకెక్కి రుక్మిణీ
కాంతునకంతకంతకును గంతునిదంతివచించినట్టి య
య్యంతివిలాసముల్ మరునికేపుఘటించి తదన్యకాంతలం
దెంతయు నేవగింపులగిడుంపఁగఁ జేసెనదేమివింతయో. 3

సీ॥ రుక్మిణితోఁబొత్తు రుచియింపదాయెఁగా దాయఁగాఁదోఁచె సుదంత
వింత, సాత్రాజితియటన్న శత్రుత్వమాయెఁగా మాయగాఁదోఁచె
జాంబవతిపేర్మి, రాధికాసతిచెల్మి రహిలేకపోయెఁగా పాయఁగాదోఁచె
నాభద్రపేర్మి, నీలపొందడవి వెన్నెలపోలికాయెఁగా కాయగాఁదోఁచె
నర్కసుతమమత;

తే॥గీ॥ వన్నెగల గొల్లకన్నెల చిన్నెలన్ని
యెన్నికకు రాకమునుమున్న వన్నెదఱిగె
చిన్నిచిన్నారిచిన్నెలు వెన్నుదన్ను
లక్షణామయుఁడయ్యెఁ బద్మేక్షణుండు. ౪

సీ॥ సంగీతయంబందె భీష్మకరాజనందన సత్యభామకొకింత శంకవొడమె
రాధకుమునుప్రోలె రసమెసంగకపోయె భద్రదకునీరస భావమొదవె
కళలుజాఱుటతప్పెఁగాళిందికెంతయు ననుమానముసుదంతకినుమడించె
జాంబవతికిఁ బూర్వసారస్యమెుఁగుసాయె నీలకునునుపటిబాళితఱిగె;
తే॥గీ॥ లక్షణాధీనుఁడైన పద్మాక్షుపొందు
సుందరులకందఱికిఁ గ్రొత్తచందమాయెఁ
గాంతులమనమ్ము లన్యసంగతములైనఁ
దెలివిగలపోఁడిఁ జెలులకుఁ దెలియఁబడవె. ౫

చ॥ తమకుఁ బరస్పరమ్ముగల తామసముల్ విడనాడియందఱుం
గుమిఁగొనికృష్ణుచర్యలను గొంతవడిం గలపోసి యంత స
క్కమలదళాక్షు చిత్తమధికమ్ముగ లక్షణయందుఁజిక్కుటల్
క్రమముగఁ గింకంతిగఁ దగం దెలియంగఁ దగోవరీమణుల్. ౬

క॥ "మనమనుభవించఁగా మిఁగి
లిన సౌఖ్యంబనుభవించుచే" యంచు నొక
ర్తనుఁ దానికేమియదియును
మనవంటిదె పొ" మ్మటంచు మఱియొకతెయనుం. ౭

ఉ॥ చాలమటంచునింక నొకసారసగంధినిఁ గూర్చెనెంచెనో
యాలలితాంగి యందమునకంకటి కెక్కుడటంచుఁ దోఁచెనో
స్త్రీలుపదాఱువేలుగల చెల్వునకేమని యాసచేసెనో
యాలలనాశిరోమణి, బళా? కలరే? మనవంటి వెఱ్ఱులుం. ౮

క॥ తరుణికొక పురుషునందుం
దిరముగ మదినిల్చుఁగాని తెఱవలయందుం
దఱచుగఁ బురుషులకొకచో
గుఱినిల్చుట కాన మేమెుకొ?తరళాక్షీ. ౯

క॥ మనచందమెచ్చటను మే
దినిఁ గనవినరాదు వింతతెరువిది లోక
మ్మునఁ బురుషులిట్టివారలు
వినఁబడిరే? పురాణములను వేదములందున్. ౧౦

చ॥ ఇతరమృగాక్షులందుఁ గలనేనిమదింజొరనీక సంతతం
బతివయొకర్తుగా నియమమందెడి సుందరులైన పూరుషుల్
వెతకిననెందు నేనిఁ బృథివిం గలరేమొకొ యంచు సంశయా
హతమగు నామనం, బిటులనబ్బిన గుబ్బెతపుణ్యమన్యమే. ౧౧

క॥ అనిపలువిధములఁ గృష్ణుని
వనజాననలెల్ల వారివారిమదికిఁదోఁ
చినభంగి నాడకొని రం
గన లన్యస్వాంతుఁగాంతుఁగని యోరుతురే. ౧౨

సీ॥ చిలుకపోయినత్రోవ పలుమారుఁ దిలకించుఁ దిలకించినిట్టూర్పువెలికి
విడుచు, విడిచియించుకసేపు తడబాటుమదిఁదాల్చుఁ దాల్చి కందమ్ము
లంతలుగఁజేయుఁ, జేసి లోలోనవిశ్వాసమ్ముసంధించు సంధించి యచ్చా
నచందమెంచు, నెంచినుచ్చటలాడ నించుకగమకించు గమకించితన
లోనఁ గళవళించుఁ;

తే॥గీ॥ గళవళించి యుపత్రవగాంచిమించు
మించియోజించు యోజించి మేలుగాంచుఁ
గాంచిచింతించుఁ జింతించికంతునెంచు
నెంచి "దయయుంచు"మని పలవించు శౌరి. ౧౩

సీ॥ తాబృహత్సేనుఁడై తనకువాఁడయ్యెబృహత్సేనసుతకునై యాసచేయుఁ,
దాబహులక్షణాధారుఁడయ్యెను నొక్కలక్షణాతరుణీవిలాసమెంచుఁ,
దాఁబయోధరపయోధరహారియయ్యె సత్తెలునీపయోధరమ్ములకుఁ
దలకుఁ, దా దావఘోరాగ్నిఁ దాల్చువాఁడయ్యె నయ్యంగనావిరహా
గ్నికటమటించు;

తే॥గీ॥ దానవంగునిఁగన్నట్టి తండ్రియయ్యు
నయ్యనంగుని శిక్షింప నడరుగాంచుఁ
దాజగన్మోహనుండయ్యుఁ దద్గతైక
మోహినీమోహవార్ధి మునిఁగితేలు. ౧౪

క॥ ఈగతిఁ గృష్ణుండంతయు
నేఁగుచు నుద్యానమునకు వెడలియుచట నా
నాగమవీక్షాకలనో
ద్యోగమ్మునఁ బొద్దుపుచ్చుచుండెఁదనంతన్. ౧౫

ఉ॥ అంతటనేగుదెంచిరి స్వయంవరలేఖలుఁగొంచుఁ జారు ల
క్ష్మంతునిఁ గన్నతండ్రి కెసకమ్మున విన్నపమాచరింపఁ, గం
సాంతకుఁడాదరమ్మున స్వయంవరలేఖ పఠించిలోన నె
క్కింత దిటమ్ముపూని చనియెన్ దనమేడకు నిశ్చితాత్ముఁడై. ౧౬

తే॥గీ॥ లక్షణాచంద్రముఖియు విలక్షణార్తి
నలసిసొలసి ""స్వయంవరమగుటయొప్పు
కృష్ణుసందర్శనంబగు టొప్పు నామ
నోవ్యథలు తీఱుటొప్పు" ననుచుఁ గడంగి. ౧౭

ఉ॥ ద్వారకయున్న దిక్కునకుఁ దద్దయు దృష్టినిగుప్పుచున్ సఖీ
వారము తత్పురీపథమువంకకునంపుచు మాటిమాటికిన్
మారుని దూఱుచున్ మలయమంద సమీరకుమాఁగుఁగేరుచున్
వారిజనాభునిన్ హృదయవారిజమందుఁ బసందుచేయుచున్. ౧౮

తే॥గీ॥ అవధిదినములు పలుమారు నెంచికొనుచు
గణనచేయుచుఁ గాలదైర్ఘ్యమ్మునకు న
సూయచెందుచుఁ గుందుచునాయశోద
కాతనయుఁగూర్చి కాలమ్ముగడపునంత. ౧౯

ఉ॥ వచ్చిరిరాజపుత్రులని వారణవారణులై తురంగరం
గచ్ఛతురంగులై జయదఖండరథోద్ధతులై నిరస్తవి
ద్యుచ్ఛలనాసిభాసురకరోద్ధుర సారసనాదిసాదిభా
స్వచ్ఛతురంతయాన విలసత్పరివార జనానుయాతులై. ౨౦

ఉ॥ అంగజతేజుఁ డుజ్జ్వలితహారకిరీటమణీవిభూషణా
భంగురకాయుఁ డాయతకృపారస బంధురమానసుండు ప
చ్చెంగమలాక్షుఁ డుత్సుకతచెన్నలరార రథాధిరూఢుఁడై
మంగళసంగతంబయిన మద్రధరాధిపురాజధానికిన్. ౨౧

ఉ॥ నెచ్చెలులేగియంత ధరణీవరుపుత్త్రికఁ గాంచి ''వచ్చెవి
వ్వచ్చునిబావ'' యంచుఁ దెలుపన్ వలపంకురమంది యంతలో
హెచ్చి మనోవికారములనేకములన్ సృజియించె నేవనన్
వచ్చును? బచ్చవింటిదొరవైఖరు లాఁగఁగ నేరిశక్యమా. ౨౨

చ॥ ఒకతె వచించు నావెనుక నొక్కతె సెప్పు ననంతరంబు వే
ఱొకతెయు మీఁద నొక్కతెయు నొక్కతె చెప్పినమాట వేఱొక
ర్తుకమదినెంచ కిట్లు పలుగూపులఁ జెప్పిరి మద్రరాజక
న్యకకు మురారిరాక, శుభమానెడ వార్తలపౌనరుక్త్యముల్. ౨౩

సీ॥ హరివచ్చెననిచెప్పె నసుఁగునెచ్చెలియొర్తు సరసిజాక్షుండనె సకియ
యొకతె, పద్మనాభుండనెఁ బడఁతిమిన్నయొకర్తు వనమాలియనెఁ జం
ద్రవదనయొకతె, బర్హభూషణుఁడనెఁ బద్మనేత్రయొకర్తు చక్రహ
స్తుండనెఁ జానయొకతె, వేణుభాసురుఁడనె వెలఁదియింకొక్కర్తు కౌ
స్తుభాన్వితుఁడనెఁ గాంతయొకతె;

తే॥గీ॥ కలికియొక్కతె శ్రీవత్సకలితుఁ డనియె
నతివయొక్కతె పీతాంబరాఢ్యుఁ డనియె
యదుకుమారకుఁ డనె నొక్కయంచయాన
కృష్ణుఁ డనిచెప్పె వేఱొక్కకీరవాణి. ౨౪

తే॥గీ॥ ఎచటఁ జూచినరాజన్య లెచటదృష్టి
నించినను గుఱ్ఱముల్ గజానీకములును
నెచటఁ గనుఁగొన్న రథము లెల్లయెడల
దంతురంబయ్యె మద్రపురాంతరంబు. ౨౫

క॥ అంత బృహత్సేనధరా
కాంతుం డెల్లరకుఁ దగినగౌరవములతో
నెంతయు సన్మానించి య
నంతరమున మత్స్యయంత్ర మాసాదించెన్. ౨౬

ఉ॥ పిమ్మట రాజులెల్లఁ బృథివీపతి పిల్వఁగఁబంప మత్స్యయం
త్రమ్ము సమీపమందుఁ గల రచ్చనెలర్చెడి చంద్రకాంతపీ
ఠమ్ములఁ దారతమ్యము గడల్కొన నాలోకించి రంబుజాక్షుఁడున్
సమ్మతి నెక్కె నొక్క విలసన్మణి పీఠమునార్యచర్యుఁడై. ౨౭

ఉ॥ చూచెడివారు యంత్రమిది చోద్యమటంచుఁ గలంచువారు ‘‘నా
రాచపువిద్దెకుం దగినరచ్చ యిదే’’ యనువారు ‘‘వారిలోఁ
జూచుచు దీనిఁగొట్టవలెఁ జూచినఁ గా’’ దనువారు ‘‘నహ్వరే
రాచకొమార్తె నేలఁగల రాయఁడో’’ యనువారు భూపతుల్. ౨౮

మ॥ వయసాక్రాంత యతీతవార్ధపతులన్ వాలాయమీక్షించి నే
వయసున్ రాజకుమారులందఱు ననుసన్వెన్ జొచ్చి రాశ్చర్యమా
నయసుల్ దస్సినమీఁదఁ గన్నియలపై వాంఛల్ పిసాళించు నా
రియయోగ్యస్థితు లేరికేనియును బూరించున్ గసాభాసముల్. ౨౯

ఉ॥ నందకుమారురాకకతనం దెలివ్రుంగినమోముతోఁ గన
త్సుందరమందహాసకలతోఁ సులఁదూఁగుచు గండపాళి నిం
పుందళుకొత్తునన్ విరహపుం దెలిచాయలతోడ లక్షణా
చందనగంధి వచ్చెసగసంఫుగతిన్ మితభూషితస్థితిన్. ౩౦

ఉ॥ గాదిలి రాచకన్నియ నెగాదిగఁ జూచుచు రాకుమారు ‘‘లీ
మాదిరి సుందరీమణి సమాసచరప్రమదాళులందుఁ గా
నోదర రాజసంభవ తలోదరులందును లే’’ దటంచు నా
మోదము సందియమ్మును బ్రమోదమునుం గని రందఱుందగన్. ౩౧

ఉ॥ అంత నృపాలకుం డొకఁడు హస్తమునన్ ధనువున్ ధరించి య
త్యంతము నేర్పుగల్గినటు లాకసమందలి మత్స్యయంత్ర మొ
క్కింతగ నీటఁజూచి శరమేసెను బారెడు హెచ్చుతగ్గుగా
‘‘నెంతటివింటివిద్య’’ యని యెల్లనృపుల్ దనుఁజూచి నవ్వఁగన్. ౩౨

ఉ॥ ఇంచుక దుస్సిపోన నొకఁడేసె మఱొక్కఁడు లక్ష్య మెద్దియో
యెంచక బాణముం జెఱిచె నేమనవచ్చు నొకండు లక్షణా
చంచలనేత్రపై మనము జాఱినవాఁడగుటన్ మఱొక్కచో
నించె శరంబు, నందఱును నివ్వెఱఁగందఁ దనుంగనుంగొనన్. 33

శా॥ అంతన్ గంతునిఁగన్నతండ్రి సుకరాంతానందసంధాయియై
పాంతస్థావనిపాలకుల్ శిరములన్ వంపన్ సహాసంబుగ
భ్రాంతిం దెల్పుచు బంగరుంబటముపైపై జాఱ సందీపితా
శాంతుండై యవలీలమైఁ గూలిచె మత్స్యాకారమున్ యంత్రమున్.

ఉ॥ త్రుంచినయంతమాత్రమున దుందుభులాకసమందు మ్రోసె వా
యించి రనేక వాద్యముల నిచ్చట, నచ్చటనచ్చరల్ ప్రశం
సించిరి లక్షణాసతియుఁ జెచ్చెరవచ్చి మధూకమాల నుం
కించి తగిల్చె సిగ్గిలుచుఁ గృష్ణునికంఠమునందుఁ బొందుగన్. 3౪

వ॥ ఇట్లు లక్షణ కృష్ణు వరించుటయు నచ్చటి రాజులందఱును.

ఉ॥ గొల్లఁడు రాచకన్నెను దిగుల్కొనిపోవఁగ రాజులార? మీ
యుల్లములందు సిగ్గువడ కూరక పోయెద రేల? రంతుభీ
తిల్లుట రాచపాడియె? మదించిన వీనిమదంబడంచి యీ
పల్లవపాణికిం దగినవానికిఁ బెండ్లియొనర్తమంచొగిన్. 3౫

చ॥ తవతవమీఱఁ గొందఱు కటారులు దీసిరి కొంతమంది క
న్గనసెఱసంజచాయలొలుకన్ ధనువుల్ శరముల్ ధరించి యుత
కుఱ్ఱనగనలేక గొల్లనికిఁ గూఁతు నొసంగు నరయ్య యేటిరా
జా యనుచు మద్రభూపతిని సారెకు దూఱఁగడంగి రెంతయున్. 3౬

వ॥ ఇట్లు రాజులందఱును నొక్కపెట్ట హరిపైఁ గనయుటయు.

సీ॥ బవరమ్ము వచ్చె దైవమ? యటంచు లక్షణాసాధ్వికి గుండెజల్లుమనఁగ
రాజవైరంబు సంప్రాప్తించె నని మద్రధరణీశునకుఁ గాళ్లు తడఁబడంగ
మీనయంత్రము ద్రుంపలేని రాజుల కేటిపౌరుషంబని పౌరవరులు దూఱ
నిరాజమణు లెంత యీసుమానిసులంచుఁ జదలగీర్వాణులాశ్చర్యమంద

తే॥గీ॥ పట్టుపుట్టంబు నడుమునఁ బిట్టుచుట్టి
హరిణతతిమీఁద నుఱుకుసింహంబు పగిదిఁ
జక్ర మొకకేల ధరియించి సరసిజాక్షుఁ
డవనిపాలురపై నిర్భయముగ నుఱికె. ౮౦

వ॥ ఇట్లుఱికి సంవర్తసమయ ధారాధరమ్ము నడువున శరాసారమ్ములం బఱపి చీకాకుగావించిన. ౮౧

ఉ॥ ఆనృపవీరులందఱు స్వయంవర వైఖరు లెంచికొంచు లో
లోనఁ జలమ్ము లజ్జయును లోలతయున్ దలవంపునింప ము
న్మానినమార్గముంగొని త్వరోద్ధురులై చని రంత నాబృహ
త్సేనుఁడు కృష్ణుఁడోడికొని సేనలుగొల్వఁగ నేగెఁ గోటకున్. ౮౨

తే॥గీ॥ అంతలక్షణకును జలజాక్షునకును
మంగళస్నానమొనరించి రంగ నాజ
నములు మంగళవాద్యముల్ గ్రమ్మిమిఁగుల
వేదఘోషమ్ములందందు విస్తరిల్ల. ౮౩

మ॥ తలయంటెన్ జలజాక్షియొక్కతె లలత్తైలమ్ము కంసారికిన్
నలుగుం బెట్టె మఱొక్కతెమ హరికిన్నానెంపుఁ గాలాగురున్
జలకం బార్చె నిఁకొక్కచాన హిమవాస్సారమ్మునన్ జక్రికిన్
జెలి వేఱొక్కతె నున్గురుల్ దగవిదిర్చెన్ గోరులన్ దువ్వుచున్. ౮౪

తే॥గీ॥ మురిపెముల నొప్పు నవ్వధూవరుల నుచిత
భూషణాంబరముల నింపువుట్టఁగ న
లంకరించి యథోచిత లక్షణముల
వేదిఁ గై సేయఁజేసిరి పేరటాండ్రు. ౮౫

క॥ శ్రుతిహితముగ నతులితముగ
ధృతకుతుకస్వాంతులగుచు ద్విజులు శుభసమ
న్వితగతిఁ బెండ్లియొనర్చిరి
సతీపతులకిర్వురకు నెసకమెసఁగంగన్. ౮౬

శా॥ కట్టెన్ గేలు సెమర్చ మానసము పొంగన్ గోర్కులాకాశమున్
ముట్టన్ మంగళసూత్రమంగజకళాపూర్ణుండు గృష్ణుండు మేల్
రెట్టింపన్ దగులక్షణాగళమునన్ లీలామహావాద్యముల్
ధట్టింపన్ దదుదారదివ్యతరసౌందర్యమ్ము వీక్షించుచున్. ४८

ఉ॥ ‘‘నాతిచరామి’’ యన్న వచనార్థమెఱుంగును లేదొ యమ్మురా
రాతి పఠించి యచ్చెలిశిరమ్మున హస్తము వెట్టె బిట్టుప్రే
మాతిశయమ్మునన్ గురుపరానుమతిన్, బదియాఱువేలపై
చేతులఁ దక్కుభార్యలఁ దఁ జింపఁదలంచెను లక్షణార్థమై ४౯

తే॥గీ॥ మురిపెమొక్కింత లోనఁ దత్తరమొకింత
సందియమొకింతయును సంతసమ్మొకింత
గలసి యొకవింత పుట్టింపఁ జెలియమిన్న
వల్లవీలోలుపైఁ దలఁబ్రాలు వ్రాసె. ४౯

సీ॥ మంగళం లక్షణామానినీకమనాయ మంగళం త్రైలోక్యమండనాయ
మంగళం వల్లవీమానసాధారాయ మంగళం యదువంశమానితాయ
మంగళం గోగోపమండలత్రాణాయ మంగళం మానిసంభావితాయ
మంగళం సత్యభామాపదానుచరాయ మంగళం రాధికామన్మథాయ;
తే॥గీ॥ మంగళంమంగళం గోపపుంగవాయ
మంగళంమంగళం సర్వమంగళాయ
మంగళంమంగళం మృదుమానసాయ
యనుచు నారతులెత్తిరి వనజముఖులు. ౫౦

తే॥గీ॥ శ్రుతిహితమ్ముగ విప్రులుశ్రుతులు సెప్పఁ
బుణ్యసతులెల్ల మంగళమ్ములను బాడ
వెలవెలందులు నాట్యముల్ విస్తరింప
లక్షణను బెండ్లియాడెఁ బద్మేక్షణుండు. ౫౧

తే॥గీ॥ ప్రమదమొప్పఁగ నైదుదినములు నేగ
సంతనగరోత్సవమ్ము చేయంగఁదలఁచి
మించుసదలంకృతులను భూషించిరెలమి
లక్షణాతరుణీ సరోజేక్షణులను. ౫౨

సీ॥ మల్లెమొగ్గలు వెట్టి మణిసరమ్ములు చుట్టి జడకుసింగారమ్ము గడలుకొల్పి
రతనంపునత్తు వజ్రపుబులాకీపొత్తుగలిపి నాసకు వింతచెలువుగొలిపి
పలుహారములచేతఁ బచ్చికస్తురిపూఁతగుబ్బచన్నులకుమేల్ గుస్తరించి
దొడ్డచీరలగించి యొడ్డాణముబిగించి లేఁత నెన్నడుమున కూఁతయొసఁగి;

తే॥గీ॥ పసపు పూసియుఁ బారాణి యొసఁగి పదస
రసిజములకుఁ బసందగువస ఘటించి
పలుచనగుగతి బాహులఁ గలప మలఁది
లక్షణ నలంకరించిరి లక్షణముగ. ౫౩

సీ॥ పలుఫలాహారముల్ చలువపన్నీరు మేలత్తరుల్ చిత్తరుల్ హాళినొలయ,
నెత్తంపుఁబలకవీణియ తమ్మలంపుఁజిల్కలు పూలబంతులు మొలపుదె
లుప, చిటిచాపచెలువునించెడు పట్టుదిండియల్ బంగారుకలశముల్
పసనెసంగ, ముక్కాలుపీట బల్ చక్కనికుర్చీలు సేద్దుగులోబులుచె
లువుమలఁప;

తే॥గీ॥ దోమతెర జోడు పఱపులతోఁ జెలంగు
బంగరుంబని దంతపుఁబట్టెమంచ
మందు సింగారముగ యదునందనుండు
చెలువపై మది పరుగిడ నలరుచుండె. ౫౪

తే॥గీ॥ అంత లక్షణఁ దోడ్కొని యనుఁగుఁజెలులు
కేళికాగారతోరణ పాళిదరికి
హాళిఁ జెన్నార నొక్కొక యడుగువరుస
నరిగి లక్షణ కనిరి హాస్యంపుగతుల ౫౫

ఉ॥ "ఎన్నఁడుగాని కన్నియల హేలలెఱుంగని వన్నెలాఁడు మా
వెన్నుఁడు వెట్టిగొల్ల, పృథివీపతిపుత్త్రిక వీవు వన్నెలుం
జిన్నెలునేర్చుదాన విటుచెల్లును మీకుఁ బరస్పరం" బటం
చు న్నళినాక్షు నెంచె నొకసుందరి కృష్ణునెఱుంగ నట్లుగన్. ౫౬

క॥ ''పలుసుదతులచేతులలో
మెలఁగినవాఁ డతని నెట్లు మెప్పించెదొ? యో
కలికి" యని వేఱొకచెలి
పలికెన్ గలమాటతెలుపుభంగి ప్రౌసంగన్. ౫౭

క॥ పలుపలుకులేల రాధా
లలనయునన్ మదనశాస్త్ర లక్షణవతి యా
వెలఁదుకకు దాసుఁడై కడు
నలిగినవాఁ డతఁడు మెచ్చునారులు గలరే. ౫౮

క॥ అని పలువిధములఁ జెలు ల
వ్వనజానన గేలిసేయ వనజముఖి యొక
ర్తను ''నతఁడునేర్చికొనె మన
వనితయు నేర్చికొను నతనివలనఁ దనంతన్". ౫౯

తే॥గీ॥ నేర్చికొననేల? వన్నెచిన్నెలన వయసుఁ
బడుచులకు నెల్లరకును స్వాభావికమ్ము
లనుచుఁ దమలోనఁ దమరాడుకొనుచు నెయ్య
నెయ్య కయ్యకుఁదార్చి రయ్యువిద నెలమి. ౬౦

తే॥గీ॥ సిగ్గునను క్రుగ్గుచున్న యచ్చెలియఁ గృష్ణు
దరికి రాఁదీసి యొకప్రోడఁదనవుఁ గలికి
పలుకులం దెంతయును నేర్పు దొలకరింప
నింపులు జనింప నతనితో నిట్టులనియె. ౬౧

సీ॥ పర్వతమ్ములుగావు పడఁతిపక్షోజమ్ము లలరుగుత్తులుసుమీ యద్రిభ
రణ. కాలసర్పముగాఁడు కలికికీలుజడ యళికులమాలసుమి కాళీయద
మన' కరికరమ్ములుగావు కలికినుందొడ లంటిస్తంభముల్ సుమ్ము కంస
కరిహరణ, చక్రముల్ గావు మాజలజాక్షిపిఱుఁదులు సైకతమ్ములు
సుమీ చక్రహస్త;

తే॥గీ॥ మోవి సుమ్మిది పిల్లనగ్రోవి గాదు
రాతనయసుమ్ము చల్లముద్రేత గాదు
తెలుపుమర్యాద గావునఁ దెలుపుచుంటి
మెఱుఁగవా! రుక్మిణీసతీహృదయగోల. ౬౨

వ॥ వేఱొక కీరవాణి లక్షణకు మెల్లన నిట్లనియె.

సీ॥ నూటికొక్కటికైన మాటకుత్తరము నీవలెఁగాని యూరకోవలదుసుమ్ము
కెమ్మోవియానునంకించిన నొయ్యనీవలెఁగాని డాఁచుకోవలదుసుమ్ము
పుక్కిటవిడెమీయఁబోయిననందుకోవలెఁగాని వెలిఁజేయవలదుసుమ్ము
కౌఁగిలించుకొనంగ గమకింప నెదురొత్తవలెఁగాని వెనుదీయవలదుసుమ్ము;

తే॥గీ॥ చిత్తమున కనుగుణముగఁ జెలఁగవలయుఁ
గాని యొక్కెడనైన నొక్కత్రుటికన్నఁ
బెనఁగులాడఁగవలదు సుమ్మనుఁగుకాఁడ
నంగదైవమ్ముసుమ్ము సన్నుతలతాంగి. ౬౩

తే॥గీ॥ ఇట్టులందగు భంగులన్నియు నెఱుఁగఁజేసి
యాతఁడున్నాఁడు నీవుంటివతివమున్న?
యని పయికిఁజెప్పి యొక్కొకపనినెపమునఁ
జనిరి చెలికత్తెలందఱా స్థలము విడిచి. ౬౪

శా॥ కేలంటెన్ బెరకేలువట్టె మెయి సోకించెన్ మెయిన్ గంఠమున్
గీలించెన్ గుచసీమమంజులగతిన్ గేలుంచె గండస్థలిన్
లాలించెన్ దగఁగౌఁగిలించె మధురాలాపమ్ములన్ దేల్చెఁ గే
ళీలోలుండయి మించె శౌరికడు బాళిన్ లక్షణాభామతోన్. ౬౫

మ॥ అకృత ప్రత్యయ మప్రయుక్తవచనం బపాస్పితాలింగనం
బకనద్బంధ మచుంబితాధర మసంప్రాప్తావకాశం బదృ
శ్యకటాక్షంబగు లక్షణానవరతం బానందముంగూర్చె శౌ
రికి, ముగ్ధారత సౌఖ్యసంపదలు వర్ణింపంగ రా వేరికిన్. ౬౬

* సీ॥ ఎండతీఁడ్చిన సెజ్జయిల్లుచేరనిబోటి చేరి వాకిలియోరఁ జేయనేర్చె
నెంతవేఁడిన మొగంబెత్త నేరనిచాన యెత్తి చిఱ్ఱుగవుపల్లొత్త నేర్చె
నిందమంచును విడెమ్మీయనేరనిలేమ యిచ్చి వాతెఱయానసీయనేర్చె
చెయివట్టిలాగిన సెజ్జయంటనిగోలయంటితోఁబన్నుంటయదియు నేర్చె;

తే॥గీ॥ ముట్టినంతన మూల్గిప్పడుముద్దరాలు
ప్రమాన్పడక వీ లొసఁగనేర్చె రతి కొకింత
యహా! యేరీతిమాతఁ జేతోంతరంబు
నాఁతికన్నె రికమ్ము రెండనదినమున. ౬౭

తే॥గీ॥ ఎఱిఁగియు నెఱుంగకుండెడి సురతసుఖము
నొసఁగియు నొసంగకుండెడి యోష్ఠరసము
పలికియును బలుకకయుండు పలుకుతెఱకు
కన్నియలకూటములు నెన్నఁగాఁ దరంబె. ౬౮

క॥ ఈగతి నాగజగమనా
భోగమయుండగుచు మద్రపురమునఁ గృష్ణుం
డాగి నొక కొంతకాలము
భోగం బెఱుఁగంగ నీసు పురుషార్థమ్ముల్. ౬౯

తే॥గీ॥ ముగ్ధయై కొంతకాలంబు మురువు చూపె
మధ్యయై కొంతకాలంబు మది గరంచె
ప్రౌఢయై కొంతకాలమ్ము ప్రమద మొసఁగె
లక్షణా చంద్రముఖ సరోజేక్షణునకు. ౭౦

ఉ॥ ఆ యదునందనుం డిటులు హాయిగ నాయలివేణిఁ గూడి ని
త్యాయిత సౌఖ్యముల్ గొనెడి యాసమయమ్మున నైన రాధికా
తోయజనేత్ర యాదిగలతొల్లిఁటి ప్రేఁతలచెల్వు లెంచు నే
చాయల నేరికి న్ననవ శక్యమె? తొల్లిఁటినాఁటికూటముల్. ౭౧

---

* ఈసీసము, వీరమిత్రులగు, ఆదిభూడి ప్రభాకర కవిచే రచింపఁబడినది.

ఉ॥ శ్రీయవతారమై పొలుపుచెందెడి రుక్మిణియుండ సత్యభా
మాయతనేత్ర యుండఁ దగులాటపునెచ్చెలు లుండ రాధికా
తోయజనేత్ర సంగతులఁ దోయజలోచనుఁ డెంచి మించి యో
హో! యనిసొక్కు నొక్కయెడ నొక్కనిమానస మట్లు చిక్కడున్.

తే॥గీ॥ ఇటుల జలజాక్షునకు "పొందియుచటఁ బ్రాణ
మచట" ననునట్టిసామెత యనువుపడఁగ
నంత నేతెంచెఁ దగ శరదాగమంబు
కలితకాదంబినీకాంతివలిత మగుచు. ౨౩

సీ॥ తెలుపెక్కె మేఘముల్ బలుపెక్కె ఋక్షముల్ తళుకెక్కెఁ దారారావి
తానములకుఁ, బొలుపొందెఁ జందురుండు తెలివొందెదిక్కులు కాశసూ
నములు ప్రకాశమందెఁ, బస మీఱెఁ బద్మముల్ వెసఁ దేఱె నీరముల్
మల్లియల్ పుష్పించి వెల్లివిరిసెఁ, జెలరేఁగె విరహముల్ తులఁదూఁ
గె సస్యముల్ గాలికిఁ బ్రాగ్దిశాగమన మొదవె;

తే॥గీ॥ నెండ మెండయ్యెఁ గొండలు పండువయ్యెఁ
జలి మొలకలెత్తెఁ దూర్పువర్షములు మొత్తె
నేలలు కృశించెఁ దిన్నియల్ తారసించె
సురతరుచి హెచ్చె దివికి భాసురత నచ్చె

తే॥గీ॥ అట్టిశరదాగమమ్మునం దంతకంత ౨౪
కధిక మగుచు విరాళి రాధాంగనాశి
రోమణీచర్య లెంచి కూరుములు పెంచి
కృష్ణు నుంకించి తాల్మి జంకించె బళిరె ౨౫

ఉ॥ ఎందటినైనఁ జూచితి నిఁ గెందటినైననుఁ జూడ నుంటి నో
సుందరి? నీదుచందమును సొంపును నింపు దలంపు నింపు నే
మందు నవారవిందవదనా? పద నాయెద నాటఁ బోకు మె
న్నందగుదాన వెంతకయినన్ బయి నన్ దయ నంది చూతువే. ౨౬

చ॥ మనగిలిగింతలున్ మనసునర్మములున్ మనతాలు మాటలున్
మనపొలయల్కలున్ మన కనమ్ములనుండెడివింతకోర్కెలున్
మనమన నర్మవాక్యములు మన్ననలున్ మరియాదలున్ మన
మ్మున నెపుడైనఁ గాని తలపోయుదువే? సరసీరుహాననా. ౨౭

ఉ॥ వద్దికమీఱ నాఁడు తగుపైఖరి గా మితభూమితాంగివై
యుద్దమరేయివేళ దళమైఁగువెన్నెలలోన నీవు నా
యొద్దకు వచ్చి కౌఁగిలిడి యొక్కటి యే కద ముద్దువెట్టి తా
ముద్దుబుణమ్ముదీర్చుటకు మూఁడుయుగమ్ములు పట్టు నెచ్చెలీ. ౨౮

సీ॥ అర్థక్షణంబేని యంతరాయము లేని వింతవింతల కౌఁగిలింతలార?
తమి నెఱుంగక పొంగుతమకమ్మున నెసంగు హద్దుపద్దులు లేని ముద్దులార?
తడఁబాటుతటిడాసి యొడలు నీరుగఁజేసిపొగరుచూపెడిగుబ్బపోటులార?
లేనితప్పులుచుట్టి పోనికూమిఁబట్టి రవరవఁ దగుచపేటమ్ములార?

తే॥గీ॥ తియ్యఁదియ్యని కెమ్మోవి తేనెలార?
నిగుపమానపుదోంతరనిద్రలార?
తమి నెఱుంగనిపురుషాయితములార?
రాధికాకృష్ణులను విడవాదు సుండు. ౨౯

తే॥గీ॥ ఒడలెఱుంగనిపేర్మిఁ బైఁబడెడిపడఁతి
పలుకుపలుకునకును దేవి లోలుకుకలికి
గిల్లినను బాలు గాఱెడిపల్లవోష్ఠి
పొందు గలవాఁడె పో ధన్యపురుషుఁడిలను. ౩౦

ఉ॥ ముద్దులచేష్టలన్ మఱచితీతి సుతారపుఁ బూరుషాయితం
బెద్దడి యూరెు సోయగపుహేలల కేమి జగమ్మునన్ మతే
ముద్దియ కుండ కుండు? వలపున్ మొలపింపఁగఁజేయుశక్తి నీ
యొద్దన పుట్టెనేటొకత లొదరి నీసరిఁ జేయ నెవ్వనే.

ఉ॥ నేఱుపెఱుంగ నట్టినను నీవకదా? కడుఁ బెద్దఁ జేసి యా
యా రతిరీతులందలి యొయ్యారములన్ గడిదేర్చి యెంతయున్
బారగుఁ జేసి మేలితివి పద్మదళాక్షిరో? నిన్నుఁ బాయఁగా
నేఱుచుబల్ కృతఘ్నుఁడను నేరము లెన్నకు మిట్టినావయిన్. ౮౨

సీ॥ నాఁడుగా నిరుపమానందంపుటందంపుఁ జంకంపుఁబొందికల్ పొందఁ
వడుట, నాఁడుగా మిగులవిన్నాణంపు నాణెంపురాణంది రాణించు
రస మెసఁగుట, నాఁడుగా యమునాకనత్తటినిర్యత్తటాత్యుత్కట
స్ఫుట కేళి లాఁటపు గనుట, నాఁడుగా రుచిరబృందావనాసేవనాధా
వనాభావనాధాటి గనుట;

తే॥గీ॥ నాఁడుగా ఘనవేణుగానములసొగసు
నాఁడుగా క్రీడ గావించుప్రోడతనము
నాఁడుగా వేడ్కఁగాఁ బాడి ననుఁ దనుపుట
నాఁడు గలచిన్నె లన్నియు నేఁడు గలవె. ౮౩

చ॥ అనిపలుమారు నెమ్మనమునందుఁ దలంచునకాని లక్షణా
వనజముఖీలలామ విషయం గమకింపఁగ లేఁడు శౌరి, యే
మనఁదగుఁ? బల్వెలందులకు నాసలు చేసెడివారిచిత్తవ
ర్తన, తరణిద్వయాశ్రితపదద్వయిచందము గాక యుండునే. ౮౪

తే॥గీ॥ ఇటులుమదిరెండు దెఱఁగులై యొఱగట్టు
చుండినను లక్షణ యొఱుంగకుండఁ గృష్ణుఁ
డనయమును వింతవింతలఁ దనుపుచుండె
నెంతప్రోడయుఁ గాకున్న నిందఱేల. ౮౫

క॥ పయునంబని కృష్ణుండ
మ్మెయి మామ కెఱుంగఁజేయ పొలఁతుల్ బనుపన్
దయ వెన్కఁదీయ నృపుఁ డెం
తయు నాలస్యంబు చేసె ధర్మము కాదే. ౮౬

సీ॥ పోవచ్చునంచుఁ జెప్పుచుఁ గొన్ని నాళ్లు తందర యేమటంచుఁ గొన్నాళ్లు
జరిపి, శుభముహూర్తమ్ములఁ జూచుచుఁ గొన్నాళ్లనంతరం బనుచుఁ
గొన్నాళ్లు జరిపి, నేఁడుగాదంచుమన్నించుచుఁ గొన్నాళ్లునాఁడంచుఁ
జెప్పి కొన్నాళ్లుజరిపి, విందులపై మిష పెట్టుచుఁ గొన్నాళ్లు తెల్లవార
నని గొన్నాళ్లుజరిపి;

తే॥గీ॥ వసపునకుఁ గుంకుమకుఁ గొంత వసతి యొసఁగి
మంచిసుముహూర్తమున బహుమతు లొసంగి
కూఁతు నత్తింటి కంపించెఁ గువలయేశుఁ
డంపుదు రె? యంపు మన్నంత నత్తవారు. ౭౭

తే॥గీ॥ సరసిజాక్షుఁడు లక్షణాసహితుఁ డగుచు
నరుగునంతటఁ బురకాంత లతనిఁ జూడ
నేగుదెంచి కనుంగొని రెలమి సప్త
భూమికోన్నత సౌధాగ్రములను నిలిచి. ౭౮

చ॥ మదనునిఁగన్నవాఁ డనెడిమాట నిజంబనె నొక్కనాతి, నా
రదనుతుఁడంట నిక్కమనరాదె యటంచనె నొక్కలేమ, మేల్
యదుకుల మింతపుణ్యదశ నందెఁగదా? యనె నొక్కసాధ్వి, యె
ట్లు దగిరి గొల్లలేమ లతిలోకుఁ డితం డనె నొక్కచానయుఁన్. ౭౯

శా॥ గొల్లల్ గొల్లలటన్న గొల్లలకు యాగొల్లల్, తదీయాంగనల్
ఫుల్లాంభోరుహలోచనల్ మృదురదస్ఫూర్తుల్ కనత్కాంతి వి
ద్యుల్లేఖల్ కరిరాజమందగతు లిందుభ్రాజదాస్యల్ సుతా
ర ల్లీలావతు లేల వేయుపలుకుల్ రంభోర్వశీమేనకల్. ౮౦

క॥ మనవీటన్ జల్లమ్మెడి
వనితలమా టట్టులుంచు వారసతులు నా
వనితల దాస్యమ్మునకై
నను జాల రటంచు నొక్కనాతి వచించెన్. ౮౧

తే॥గీ॥ ఇట్లుపరిపరివిధముల నెంచికొనుచుఁ
బురసతులుసూడ లక్షణాతరుణిఁ గూడి
ద్వారకకు నేగెఁ గృష్ణుఁ, డాతనియువతులు
తమ్ము వదలుటఁ జేసి చిత్తములు గలఁగ. ౯౨

ఉ॥ ఎన్నఁడువచ్చుఁ గృష్ణుఁ డిఁక నెన్నఁడు చూడఁగఁ గల్గు వేడ్కమై
నెన్నఁడు కౌఁగిలించుకొను నెన్నఁడు ముద్దిడు నెన్నఁడేలు నిం
కెన్నఁడు తాపహాఱు మనమెన్నఁడు తిన్నఁబడున్ మనోరథం
బెన్నఁడు తీరునో యనుచు నెన్నఁగరాని వియోగవేదనన్. ౯౩

సీ॥ కృష్ణుసంగతులునీకించుకేనియెఱుంగరావుగా? యని సత్య రాధనడిగె
జలజాక్షుఁడిప్పుడెచ్చటనుండెనొయెఱుంగఁబడెనె?నీ కనిరాధభద్రనడిగె
మఱచెనోమనలనెల్లరఁగృష్ణుఁడంచుఁదాపముమీఱనీలతో భద్రవలికె
కర్ణశృంగఖ్యాతి గనుపట్టె నని నీల పతిచందమెంచె జాంబవతితోడ;

తే॥గీ॥ రుక్మిణీదేవికెఱుక యీరూఢివర్త
మాన మనుచు సుదంత జాంబవతి కనియె
నిటులు పలువిధములను వారెల్లఁ దల్ల
డించి ఫలవించసాగిరి మించుపేర్మి. ౯౪

ఉ॥ అందఱికన్న రాధ పడునార్తి వచింపఁ దరంబుగాదు కృ
ష్ణుం దలపోసి మండిపడు సోయగ మొంచి తలంకు సారెకున్
గుందు దయావిహీను నెటుకూడితి నే నని మాటిమాటికిన్
నిందయొనర్చుఁ గూర్మి వరనీరజనేత్రల కెక్కుడౌఁగదా. ౯౫

చ॥ రతియననెట్టిదో యెఱుఁగరానితనున్ మదనాగమాంత పం
డితునిఁగఁ జేయుటెల్ల నొకనీరజనేత్రకు నొప్పఁజెప్ప నం
చతఁడు మదిందలంచెనొ? దయాళునిఁగా నెదనమ్మితిన్ గృత
ఘ్నత లెఱుఁగంగవచ్చునె? కనంబడు నంతటిదాఁక నేరికిన్. ౯౬

ఉ॥ కప్పుకొనంగ నాపయుఁటఁగాని మఱొక్కటినొల్లఁ డెవ్వరేఁ
జెప్పినమాట నాకెఱుఁగఁజేయక నిద్దురవోఁ డొకప్పుడున్
గప్పురవీడె మొక్కఁడయిక్కైకొనఁ డాముఱిపెమ్ము లన్నియున్
దప్పెనొ? యెల్లకాలమొకత్రాటను బోదురె? జారపూరుషుల్. ౯౭

ఉ॥ వల్లభు నెల్ల కన్వయము వాసికి లోఁగక లోకు లాడు నా
యల్లరిమాటలోర్చుకొని యన్నిఁటికిం దెగతెంపు చేసి యీ
కల్లరి సౌఖ్యమే సతముగాఁ దలపోసి వరున్ వరించు నా
హల్లకపాణికిన్ జెడుట యబ్రమె? పున్నెముఁ బూరుషార్థమున్. ౯౮

సీ॥ రాకాశరచ్చంద్ర రాజమానానూన చంద్రికాఫలితవృక్షమ్ములార
వికసత్కుసుమగుచ్ఛ విహరమాణాతిగుంజన్మధువ్రత నికుంజమ్ములార
వివిధశృంగార భావితహంసతూలికా తల్పసత్కేళిసౌధమ్ములార
మలయమారుతపోత వలనానుకలనా వితతయమునాసైకతమ్ములార;

తే॥గీ॥ మా వినోదంపుఁజెయ్వులు మంతనములు
కష్టసుఖములు మీ రెఱుంగనివి కావు
మీరలైనను నామపేర్మిని గణించి
వెదకి వేవేగఁ గృష్ణు రప్పింప లేరె. ౯౯

క॥ అని పలువిధములఁ దలఁచుచు
వనజానన యుండె నంత వనజాక్షుఁడు రా
ధ నెపుడు గనుఁ గొందునొ యం
చును వచ్చెన్ దన్ను గొల్లసుదతులు చూడన్. ౧౦౦

చ॥ అదె ప్రియుఁడేగుదెంచె జలజాక్షుఁడు వచ్చె మనోహరుండు నా
కదెకనుపట్టె నంచు వనజాననలందఱు చెప్పికొంచు నీ
రదరుచిభాసురున్ హరిఁ గరమ్మునుజూచిరి వాచినట్లు, నె
మ్మదు లతివేలహర్షగరిమన్ భరమూని వశంబుతప్పఁగన్. ౧౦౧

ఉ॥ వచ్చినకృష్ణుఁజూచి వృషభమ్ములు నాలును గోపబాలురున్
హెచ్చినవేడ్క నూరికడ కేగిరి ద్వారకయున్ బ్రమోదముల్
పిచ్చిలునట్లుతోఁచె నిటు వేణువిశారదుఁ డేగుదెంచుచో
నిచ్చలు రాధపైఁ బరుగులెత్తఁగఁ దత్తరమావహింపఁగన్. ౧౦౨

చ॥ గడియకొ లేకయొక్క యరగంటకొ కంటఁబడున్ బ్రియుంబు చో
ప్పడఁ దగఁ గౌఁగిలించికొను బల్ వలపూరఁగముద్దు వెట్టు నె
క్కుడులతమాకమ్మునన్ మరునికూటములన్ గరఁగించు నింక దుం
దుడుకునుమాను మయ్యదియు తొయ్యలికేళిగృహంబు చిత్తమా.

క॥ ఆరాధకేళిసదనము
తారసమగుకొలఁది నిల్లు దనుజహరుఁసరుఁ
దోరంబగుఁ దత్తర, మది
ధారుణి ననుభూత మగుపిధం బనరాదే. ౧౦౪

ఉ॥ ద్వారముచేరునంత గరిదాపున నారసి రాధికాసఖుఁ
గేరుచులోనికేగి "సఖి! కృష్ణుఁడు వచ్చె" నటంచుఁదెల్ప సం
భోరుహనేత్ర నమ్మ కటుఁబో గమకింపఁ దలంచునంతలో
సారసలోచనుం డరిగె సారసగంధిగృహమ్ము చెంతకున్. ౧౦౫

ఉ॥ ఇంచుక గాంచి రాధ జలజేక్షణుఁ గంటి నటన్న మోదమో
వంచనచేయు నిచ్చయొ స్వభావమొ కృష్ణునిమీఁదికోపమో
యెంచఁగరానుగాని చనియెన్ జపుజప్పునఁ గేళికాగృహా
దంచితశయ్యకున్, వడిగఁ దామరసాక్షుఁడు వెంబడింపఁగన్. ౧౦౬

క॥ ఇటుచని యెఱుఁగనిగతి దు
ప్పటిముసుఁగిడి శయ్యపైనిఁ బవళించిన స
త్కుటిలాలకవిధ మెఱిఁగిన
విటశేఖరుఁ డరిగె రాధవెనువెంబడిగన్. ౧౦౭

చ॥ చనిదరిఁజేరి శౌరి పరిచర్యయొనర్చెను "తప్పసైఁపుమీ"
యని బతిమాల సాగెను "దయన్ గనుమీ" యని లేని దైన్యమున్
గనుపడఁజేసెనో చరణకంజములంబడి మ్రొక్కెనో వచిం
ప నలవికానుగాని యలపద్మదళాక్షియుఁ బక్కునన్నగెన్. ౧౦౮

ఉ॥ వారివినోదముల్ మఱియు వారిపరస్పర నర్మవాక్యముల్
వారివిలాసపుంబనులు వారలచెయ్వులు వారికూరుముల్
వారలముచ్చటల్ మఱియు వారలతీరులు నిర్ణయింప నె
వ్వారికిశక్యమా? గవులు వర్ణనచేసెడిపాటివారలే. ౧౦౯

సీ॥ లక్షణ నీరీతి లాలనచేయుదే? యన మంచిదానవే! యనియె శౌరి
యాబోటిపై మనంబతికెనే? యీరీతి, నన లేదులేదులేదనియె శౌరి
ఆయింతికీవింత లన్నియునేర్పితే? యన వెఱ్ఱివాఁడనే! యనియె శౌరి
ఆనాతికిప్రీతియమరెనే? నీమీఁద నన నించుమించుగా ననియె శౌరి;

తే॥గీ॥ ఆలలన యెన్నఁడేని నన్నడిగె నే? య
టన్న నెఱుఁగును యెఱుఁగదో యనియె శౌరి
చెప్పకుండువె? నాతోడఁ జెప్ప వనిన
నబల? నీకలయిక సాక్షి యనియె? శౌరి. ౧౧౦

తే॥గీ॥ ఇటులనే తక్కఁగల సతులెల్లఁ దన్నుఁ
గోపగింపఁగ నందఱి కోపములను
రస మెసంగెడిగతి నివారణ మొనర్చె
రసికజనశేఖరుం డన రాదె శౌరి. ౧౧౧

తే॥గీ॥ అష్టభార్యల నేలుచు ననవరతము
గోపికలకోర్కె దీర్చుచుఁ గోరువారి
కిహపరమ్ముల నొసఁగుచు నెసక మెసఁగఁ
గృష్ణుఁడు చెలంగె వైభవజిష్ణుఁ డగుచు. ౧౧౨

క॥ ఈ లక్షణాపరిణయము
పోలంగా వ్రాసి చదువుపుణ్యాత్ములకున్
శ్రీలలనాధవుఁ డొసఁగుత
మేలగునాయువును సిరియు మేటియశమ్మున్. ౧౧౩

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ ఆఘూర్ణితానేకాగమ
వాఘ్ఘూర్ణిదినీస్నానపూత పండితసుకవి
వ్యాఘూర్ణిప్రణుత కవీంద్రస
మాఘ్రూపితకావ్య సార యలఘువిచారా. ౧౧౪

శా॥ శ్రీపత్యాదృతశుద్ధచిత్త వరనారీసోదరీభూత దు
ష్ప్రాపాహంక్రియ గోకిరెడ్డికులపారావారరాకాతమి
స్రాపాలా దయమానదీర్ఘనయనప్రాబల్య సత్యాదృతా
లావశ్రీబల తాటికొండపురపాలా రామభూపాలకా. ౧౧౫

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీలలితమందిరవిశిష్టశుభజాలయుతసేవకజనోచితదయాగ
ద్వాలనరపాలవరభావుక కళాకలితభావుకగుణాకర కృతీంద్రా
తాళనగనామపురధన్యజనపాల జనతావినుతశీలనుతగోత్రా
పాల శుభరామనగపాల జయశీల కవివారనుత మంగళమహశ్రీ.

ఇది,

శ్రీశంకరవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకళానిధి బాలసర
స్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీతంబగు లక్షణా
పరిణయం బను మహాప్రబంధమ్ము నందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

పే	ప	త	ఒ
10	2	సార్థ	సార్ధ
22	3	తత్వ	తత్త్వ
30	2	సీత	శీత
30	3	తోఁచి	దోఁచి
3[illegible]	20	లైప	లైఁబ
37	24	చెలుపు	చెలువు
45	13	దాయఁగా	దాయగా
47	7	రెముకో	గేమొకో

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు రచించిన తెలుగు పుస్తకములు.

1	శ్రవణానందము.	ఈ 4 ను ఒకటి కొకటి తీసిపోని శృంగార గ్రంథములు.	0—10—0
2	లక్షణాపరిణయము.		0—6—0
3	రసికానందము.		0—1—6
4	శుకరంభాసంవాదము.		0—3—0
5	పాండవవిజయము.	ఈ 5 ను మిక్కిలి రక్తిని నాటకములు.	0—10—0
6	పాండవాశ్వమేధము.		0—12—0
7	[illegible]రామాయణము.		1—0—0
8	[illegible]పట్టాభిషేకము.		0—6—0
9	మృచ్ఛకటిక.		0—12—0
10	బుద్ధచరిత్ర. (1908 సం స్కూలుఫైనలు పఠనీయము.)		0—10—0
11	శ్రీనివాసవిలాసము. (ఆత్మకూరు రాజాగారి కంకితము.)		1—0—0
12	పల్లెటూళ్లపట్టుదలలు. (చక్కని ప్రహసనము.)		0—4—0
13	అపూర్వకవితావివేచనము. (సన్న్యాసులపిల్లల పాఠ్యసహితము)		0—4—0
14	అష్టకములు. (సంస్కృతము కడుసులభమైనది)		0—4—0
15	విక్రమాంకదేవచరిత్ర.	ఈ 2 వచనములు కవితీరువలెను.	0—8—0
16	చంద్రప్రభచరిత్ర.		0—8—0
17	కామేశ్వరీశతకము. (సస్వరసయుక్తము)		0—2—0
18	శనిగ్రహము. (ప్రసిద్ధికెక్కినది)		0—1—0
19	వానమామలశతావధానము		0—3—0
20	నానారాజసందర్శనము. (రాజులరికార్డు)		1—0—0
21	శతావధానసారము.		0—12—0
22	పాండవప్రవాసము.		0—12—0

అచ్చుపడుచున్న పుస్తకములు.

1 సుకన్య- (నాటకము)

2 పండితరాయచరిత్రము. (నాటకము)

3 పాణిగృహీతి. (శ్రవణానందమువంటిది)

4 దేవీభాగవతము, మొదలైనవి.

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని, శ్రీభైరవప్రస్సు, బందరు.